

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЈЕТНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОГ СВЕШТЕНСТВА У
БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

Број 10. (16.)

Сарајево, Октобар 1888.

Год. II.

ЛЕОНТИЈЕ РАДУЛОВИЋ

рођ. 1835 † 1888.

Српско-православни архиепископ мостарски и митрополит херцеговачко-захумски, пошље тромјесечног тешког боловања у 53. години живота свога 12. октобра у II^{1/2} сати ноћу преселио се је у вјечност, узевши сâм собом тајну светог причешћа.

Тијело покојниково опојано је 16. октобра у II сати прије подне и сахрањено је у средини храма нове православне цркве у Мостару.

О! Ожалошћена православна браћо, синци и ђецо земље Херцегове!

Са тешким болом у души, са тужним уздахом из груди, у превеликој жалости Вашој, духовно и искрено учествујемо и дијелимо тугу и ми са Вама, те се одијевамо у црно рухо, не да плачемо и наричемо — у овој застој трагичној судбини по српско православно свештенство и народ херцеговачки — но да зацјевамо са св. Дамакином: „О Христе, у видјело од лица својега и у насладу од своје красоте, као човјекољубац прими“ неумитном смрћу привремено од нас одвојеног и упокојеног Србина Архипастира, „којега си, ето, изабрао!“

Будите тужба наша браћо, и у тој судбини тврда срца и душе расположене, и помолимо се сви гласом свете спасавајуће православне матере цркве:

О! Господе, упокој вјерног слугу својега, онђе гђе се вјечито живи и гђе су настањени праведници.“

Српско писмо — слово.

„Има очи, а не види.“ —
 „Горав код очију.“ —
 Нар. ријечи.

Зар није љепота и благодет знати читати и писати; па још, чисто, јасно, разговоријетно, па, богме, и паметно?! Помислимо на онога који не зна ни име потписати, који не зна ни словца прочитати; помислимо на таког, па ћемо се чисто у срцу зарадоват, што нијесмо као таки, што нијесмо: Ђорави код својих здравих очију.

Мора човјек жалити таког човјека; зато је црква, школа и држава обрнула велику пажњу на то, да што мање буде неписмених људи.

Како ми Срби у овим крајевима стојимо са писменим и неписменим људима? — То се разумије врло хрђаво, не само на селу, ђе не бјеше могућности за учење, но и у вароши. Можда ћу овђе погријешити, ако кажем да ће нас све мање бивати писмених ћирилицом; јер, рекао бих, журно наглимо за туђиницином, а забацимо ћирилицу, која је чисто наша, и која мора бити наша, ако хоћемо најприје српско-православним путем да корачамо, па пошље и другим. Нико није противан много писмености, многојезичности, али нема тога образованог народа који свој језик и писмо не уздиже високо, и који га, шта више, не би желео и другом натураити. Зашто, да не будемо и ми тај народ, ако не у свему таки, а оно зашто да не будемо љубитељи свога и поштоватељи туђег?? Тако је зашета оправдано са сваког гледишта; тада нам се никако не може приписати пристрасност. Шта више, тиме доказали би да смо чврсти, те да ко не покуша нападај на српски језик и на српско писмо. Колико нас има по варошима, који баш можемо, који узимамо српске књиге и листове? Врло мало. На жалост морам рећи, да их има и таквих српских синова, који су нешто мало на страни учили језик и надрли књигу туђу, те им је као понижење узети у руку српску књигу и српске новине. Ови ће бацити камен спотицања српској књизи, ови ће оћерати српске књижевнике у просјаке или у туђе таборе.

Овако радећи, шта чека књигу, српском руком написану, српским духом задахнуту — нек ми одговори онај Србин коме су скупе српске књиге, те купује њемачке или латиницом штампане, који не може потрошити на српску књижицу, читаоницу, књигу и новине, јер му не преостаје иза — балова, кафана и помодних хаљина, нек ми одговори онај млади Србин и млада Српкиња, који су заболи нос у њемачке и друге романе. — — —

Треба да се освијестимо, те да пођемо стазом сувременом, стазом која нас не одваја од својих и од свога! — Љубити од срца своје и усавршавати своје, неће послужити омрази на туђе, као што неко мисли; јер, ко не научи своје љубити како ће туђе; ко не зна себе, како ће знати другог; ко не ради себи, како ће радити другоме?? —

Наши пјесници пјевају, наши књижевници пишу, али многи њихов рад у рукопису лежи; чекају да им тај рад уђе бар у подлистак којих новина. — Велите што књижари не предузимају. Јест, тако многи мислимо, а не помисљамо, да смо ми купци баш ми они, који радије обогаћавамо туђе књижаре, који радије читамо туђе књиге.

Одавно се вели: „на млађима свијет остаје.“ Нема тога родитеља, који би се паљутно, кад би чуо да му ко сину пред њим, рекне: „да Бог да био бољи човјек од баба!“ Све је то тако, па ипак многа наша ћеца остану слијена код очију а саката код руку својих. Зашто је то?

Наше „чике“ обогатише дјечију књижевност, па ипак наша дјеца не налазе на дому својих листова, својих књижица; — наша књижевна друштва потпором народних добротвора почеше издавати „књиге за народ“, па ипак нам Србин чује и не чује за српску књигу. —

Шта велимо на то?! У себи самима тражимо спас и пропаст! —

* * *

Ово неколико мојих ријечи управљам и на старо и на младо, са жељом, да при-

Љубим Србина ка учењу писма — српског писма. Нетреба „вилозовирати“, но чисто, просто и јасно разговарати, па ћемо се разумјети преко свију поља и планина. — Са договарањем, савјетовањем и узајамним потпомагањем иде се напријед, као што Бог заповиједа, а са стојањем иде се, право зборећи — натраг. Овако немојмо јер имамо могућности, да не стојимо, но баш примјетно, да корачамо напријед.

* * *

П и с а њ е, право је разговарање. Гдје би ја отишао оном у Биоград и Ниш, оном у Призрен и Прилип, оном у Дубровник и Цетиње, оном у Новисад и Загреб, и свакоме у уво казао ове моје ријечи. То не би, можда, никад могао учинити; а овако писмо, српска шара, разносе по српству; донесе пред очи сваком — хоћу рећи — ономе који је научио путовати по редовима српске књиге. — Бог је човјеку дао моћ усавршавања, те се свачему довије, те се и у том довио, па не мора, путујући за неку малу ствар, трошити „бијеле паре“, него их може сачувати „за црне дане.“ — Хартију, мастило преда се, а перо у десницу, па пиши што знаш! Тако је то, али ко зна како то иде. Зато и јест баш задатак нас писмених, да се потрудимо те да мање буде међу нама неписмених. Српско писмо, српска слова, није тешко научити, јер — што чујеш то пиши. Истина, у јужном српском говору чују се неки гласови, који немају своје знакове у српској азбуци, али их је врло мало, па и ријечи са тим гласовима нема много, те то неће сметати ни најпростијем грађанину, да свог сина код куће не научи читати и писати.*

Има земаља, ће се сва основна знања положи у родитељској кући, код матере. У тим се земљама заклиње млада, да ће дјецу своју учити читати, писати, рачунати и Богу се молити, па које дијете тога нема родитељи му не д о б и ј у п р и ч е с т. Зар не би наши родитељи могли бити на дому учитељи: читања, писања, рачунања и вјеронауке? Немају кад! Јест; од велика — бесатлука. Зар не би наш свештеник мо-

гао у бисагама понијети у село који букварић, те га дароват чобанчету, па га приликом у истом поучит? Имао сам прилику чути, да то чине, жандари, финанси по селима, а да и не спомињем братре, али само са латинским букварима. — Ејвала им, труде се.

Сад се запитајмо, шта нама смета, да тако не чинимо? — Немарност, лењост и још пођешто. — Имао сам прилику виђети у селу ће једно сељаче, које је у вароши служило и научило читати и писати, научи на селу по неколико чобанчади из свог буквара по мало читати и писати. Промислимо, сада, колико би ми на том путу користили пролазећи кроз народ. Запста доста и доста; али — не сјетимо се своје д у ж н о с т и.

Читање и писање је средство за поуку. према томе и излази да „без алата нема заната“, да без знања, писања и читања не може се доћи до што већег знања. Читањем се све сазна што су паметни људи смислили и на хартију ставили. Треба труда па да се нешто научи, јер се и вели: „без муке нема науке.“ Све се може, кад се хоће, кад се има тврде воље. Ми сви знамо, да печена шева у уста ником не улијеће; па кад то знамо, то и запнимо из петњијех жила да што бржим путем ућерамо печену шеву у своја уста. Плод свога рада много и много је слађи од плода са туђих леђа скинута. — Кад сам ја носпо ручак оцу на орање, и кад сам чувао телад по пољу, нијесам могао знати да ћу кад знати читати и штогод написати; па данас, хвала Богу и онима који ме у школу упутише и у њој научише, чини ми се могао бих бити „ђатиб“ код кога год хоћеш. Ето, тако напријед па се може доћи до печења, јер „не зна нико, шта се коме иза брда ваља.“ Истина учење не иде сваком подједнако, неко учи брже неко лакше. — Данас има слијенаца, који читају; данас има без руку људи, па пишу: и ти науче. Кад на оваке људе помислимо онда нам изиђе јасно пред очи разговор преблагога Христа са својим апостолима о слијепом од рођења, који се роди, да се на њему

* Сјекира, ваједи, сједи, сјутра, сјевер итд.

покаже сила Вишњега. На овима је јасно доказано, да: „Господь озмзрасть слѣпцы“, . . .

— Слова познати и лијепо их знати шарати; слова у слогове и ријечи тако повезати и сложити, да се види, шта се уједно од једном изговара; ријечи одвајати и тако их поређати, да једна другу зове, писати их оним редом којим их и устима изговарах; научити неке знакове и кад их треба стављати и то по могућству; утувити зашто ће нам и мала и велика писмена; имати лијепу справу за писање; смислити, па писати — „исећи, па рећи“; и најзад прочитати шта си написао, те погрешке поправити; па ако их има повише, треба на ново преписати, јер је срамота погрешно и избрљано послати, особито већем од себе.

— Нико није све научно, али оволико се може и из књига научити, оволико може и отац своје дијете научити, ако поле знати читати и писати. Данас има књижица како се што пише, само је срамота преписати од ријечи до ријечи, него се може утувити облик и начин писања, а остало вјежбај се из своје главе.

Не мислите, да ће се школа и учитељ наљутити, што им посао узимате!

* * *

Било је времена, кад људи живљаху у дивљем стању, те не имаћаху ни образованости ни писмености. Но ипак одавно се шара. Писања бијаше још прије Христа и ако не бијаше хартије, пера и оваког мастила. Мојсијеве таблице и Захарино: „Јован нека му буде име“ — дају нам објашњења по чему се и како се тад писало. Кожна хартија „пергамент“ такође је олакшавао писање, па није ни чудо, што за толико мјесеци не могаше изгорјети александријска библиотека (књижница). Данас се на кожној хартији пишу важне ствари и свједоштво великих људи, а таблице употребљавају мала дјечаци у школи, да не троше одвише хартије. Елем, било је народâ још прије Христа па су знали писати, али их је било и таквих, који ни пошље Христа не имаћаху писмености. Међу ове посљедње долазимо сви Словени, па разумије се и ми Срби. —

Повјесница умнога напретка племена Словенског биљежи, као најглавнији момент, доба преласка у Хришћанство.

Са хришћанством појавила се међу Словенима и писменост. Од тог доба почела се дакле и књига међу Словенима развијати; почело се писати и читати. Свети овај посао почела су света браћа Ћирило и Методије међу нама и то међу Панонским Словенима. Они су нам **писмо** донијели у IX. вијеку и тиме отпочели књижевност словенску преводећи свете књиге на славјански језик азбуком: „ћирилицом.“ Само име каже, ко је највише радио око почетка. — Учени људи веле, да смо ми имали још једну азбуку која се звала: „Глаголица.“ Ови људи показују доста доказа, те ми можемо вјеровати. Неки, шта више, доказују да су Словени православне вјере, који писаше ћирилицом, а римокатоличке, који писаше глаголицом, коју је код њих замјенила латиница. Једни су дакле источни, а други западни^{*}). — Према овоме може се виђети да је словенска образованост у самом почетку узела два пута, јер су јој и два извора била, византијски и римски. —

Ми Срби, као гранчица великог племена Словенског, бијасмо више под утицајем византијским, те се међу нама и задржа православље, а с њиме и ћирилица. Дакле са њоме дође нам и православље, те и с тога обвезани смо љубити оно писмо којим је написана ријеч Христова први пут међу нама. Од тог доба и почиње писменост и образованост српска, која је примјетним кораком поступала напријед од времена светитеља Саве, који узе трновити штап народног учитеља у Српству, а напусти круну и дворски сјај. Нећу овђе спомињати писце тога доба и мало кашњег доба; но за доказ, да је писменост српска била распрострањена, нека су доста ријечи великог руског цара Ивана Грозног, који онима што с њим у преписци стајаху, овако вели: „немојте ми писати латински или њемачки, него чешки или Српски, јер ми друкчије нема ко читати.“

^{*} Источни: Руси, Срби и Бугари. Западни: Пољаци, Хрвати, а нешто мало и Срби.

Прво српско писмо би стара ћирилица, којом писасмо до скоро; до неумрлог Карацића, који према народном говору доћера азбуку и поче писат народним језиком. До тад писаше се књиге за цркву већином, а што друго бјеше писаше се такође црквеним језиком. Стара ћирилица има више слова са једнаким именом или без имена, а нова, наша српска тога нема.*)

Нека Срба има и друге вјере, али је српско писмо ћирилица. Тијем словом најприје чу Србин своју ријеч написану, то је свето слово и чисто православље међу

*) Осим танкојера.

нас донијело и утврдило; то нас слово опомиње на заједницу словенску, на наше првоучитеље. Не заборавимо га, не одбацујмо га, љубимо га, учимо га!!! Што се старо славјанским језиком служимо у цркви, потпуно је оправдано; јер на том језику читасмо и Боту се молисмо у прва времена нашег хришћанства те нам он не да да заборавимо оно вријеме, оно за нас важно доба. А да је оправдано, што се књиге за школу и народ пишу новом ћирилицом, српском, нетреба ни зборити јер се тим само путем уводи маса народа брзим и лаким путем до потребног и корисног знања, до образовања.

(Свршите се.)

Архијерејско поучење*)

новорукоположеном свештенику, изведено из правила светих Апостола и светих Отаца.

(Свршетак.)

Четврта поука: како треба поступати са болнима на смрти.

Који хришћанин завршује свој вијек по правилима светог јеванђеља и с потпуном надежом на обећана блага, томе смрт отвара врата у блажену вјечност; а који није овако расположен на самрти, његову душу очекује плачевна вјечност. Па зато је свештеник поред друге науке обвезан прилежно учити своје парохијане кроз цио вијек њихов, како ће душевно спремити се за самртни час; но по преимућству дужан је то чинити, када се коме смрт приближи; јер у таквом часу потребна је човјеку због његове слабости, забуне и разних искушења — потпора, настављање и тјешење. Све ово можеш ти, свештениче, свршити па ползу умирујућег шљедујућим начином:

1. Изјаснићеш болноме љубав божију прама роду човјечијем, коју је Бог најејајније показао, кад се смисловао на човјека и ради њега послао Сина свога, Господа нашег Исуса Христа. Ову ћеш истину прије свега поткријешити ријечима св. апостола Јована Богослова, који овако говори: „Видите каку нам је љубав дао Отац, да се дјеца Божија назовемо и будемо.“ (гл. III. с. 1.) Па ћеш се позвати и на ове његове ријечи: „А који га примише даде им власт да буду синови Божији, који вјерују у име његово.“ (гл. I. с.

12.). Ову истину доказаћеш учењем св. ап. Павла, сложеним у ово неколико ријечи: „Ако је Бог с нама, ко ће нас? Који дакле свога сина не поштеди, него га предаде за нас, како дакле да нам с њим све не дарује?“ (Рим. гл. VIII. с. 31. 32.). Ово своје учење изјашњава он исти овако: „Јер не примисте духа ропства, опет да се бојите; него примисте Духа посиначкога, којијем вичемо: Ава оче! Овај Дух свједочи нашем духу да смо дјеца Божија. А кад смо дјеца и нашљедници смо: нашљедници дакле Божији, а су нашљедници Христови.“ (Рим. гл. VIII. с. 15. 16. 17.) Велико је то достојанство наше а е тим и велико блаженство, кад нам Бог заповједа, да га називамо Оцем нашим. Може ли се и помислити већа љубав од ове! И није доста што чујемо његове ријечи, којима нас увјерава, да је он наш Отац, него још и сам Дух свети улива у срце наше ту истину, да смо доиста Божија чеда.

2. Послије тога казаћеш, да је љубав Божија према нама тако силна, да је не могу ослабити никаква сагрешења, само ако се од срца покајемо и престанемо гријешити; и да по томе

*) У 6. броју овога листа погрешно је стављен у овом чланку „свршетак“ мјесто „наставак“. Овај је чланак преведен са рускога на српски 1858. г. а наш сарадник је стари правник према данашњем дотјерао; и ово је пропуштено у „Источник“ ради нашег неуког свештенства.

небесни Отац прима са благовољењем сваког грјешника, који се непритворно каје, и који се враћа на стазу Божијих заповиједи. Ову ћеш истину доказати ријечима и примјерима из св. Писма. Тако ћеш казати, како Бог устима пророка Језекиља позива човјека на покајање: „Е да ли је мени мило да погине безбожник, говори Господ, а не да се одврати од путова својих и буде жив?“ (гл. XVIII. с. 23.), па онда он исти заповиједа том пророку овако: „И ти, сине човјечији, реци синовима народа свога: праведнога не ће избавити правда његова кад згријеши, и безбожник не ће пропасти са безбожности своје кад се врати од безбожности своје.“ (гл. XXXIII. с. 12.).

А свети Јован Богослов овако проповједа: „Ако признајемо грјехе своје, вјеран је и праведан Бог, да нам опрости грјехе наше, и очисти нас од сваке неправде.“ (I. гл. I. с. 9.). Најпошље, чујмо милостиве ријечи самога небесног Оца нашега: „Вон же ашче ден помјанет незаконик незаконија своја и аз неимам помјанути их ктому“. (Језек. гл. XVIII. с. 27. 22.).

Из наведених ријечи јасно је, како Бог радо и брзо прашта кајућем се грјешнику. Ову ћеш истину доказати и примјерима. Међу другим казаћеш, да је цар Давид јако сагријешно Богу, учинивши грјех прелјубе и убиства; но чим се покајао, грјех свој исповиједио и себе осудио, од часа му је Бог и опростио. „Рјех в помислении мојем, вели Давид, исповјем Господеви незаконија моја на мја, и ти, Господи, управља Давид ријечи своје на Бога, оставил јеси нечестије срдца моего“. Навешћеш блуднога сина, споменутог у јеванђељу, који чим је к себи дошао, увидио своју заблуду и припао оцу свом раскајаним срцем, рекавши: „Оче, сагријеших на небо и пред тобом“, оног часа примио га је отац с радошћу и удостојио пређашње милости. А том је причом изобразио Спаситељ, како милостиво прима себи Отац небесни непритворно кајућег се грјешника. Можеш додати и онај случај са Захејом Митаром, који обрадован, што се је Господ свратио у његов дом, рече: „Господе, ево пола имања својега даћу сиромасима, и ако сам кога занио вратићу онолико четворо“, а Господ га је овако утјешо: „данас дође спасеније кући овој.“ (Лука гл. XIX. с. 8.). Спомени благоразумног разбојника, који висеои на крсту до Спаситеља, рече умирући: „Опомени ме се, Господе, када доћеш у царство своје“. А Спаситељ га утјешо овим ријечима: „Заиста ти кажем: данас ћеш бити са мном у рају“. (Лука гл. XXIII. с. 42. 43.).

Ови примјери треба да дирну у срце свакога грјешника и да га побуде на истинито покајање и обраћање Богу. Зато ћеш, свештениче, казати болноме, да се све то на њега односи и по томе нека јо увјерен, да је милосрђе Божије безначајно, само нека му припаде с љубави као син, па ће се насладити благости свог небесног Оца.

Случајно, да би се болесник колебао у вјери, да ли ће му бити опронтени грјеси, твоја ће бити дужност, одвратити га од тога недоумљења, и повторивши му горње ријечи Божије, а тако и примјере, увјерити га, да му је Бог доиста опростио и изгладно све грјехе његове.

3. Овдје је прилика, свештениче, предтавити болноме сујету земнога живота и поучити га, да нема узвишенијег благополучија за човјека, него када познаје Бога, када га љуби и прославља као створитеља, избавитеља и промишљатеља; јер управо зато је и створио човјека преблаги и свемогући Бог. До овог блаженог стања досрјети и у њему се одржати, није лако; у том нам често сметају слабости нашега тијела, које је изложено многим нуждама, безбројним опасностима; зато је св. ап. Павле, савладан немоћима тијела, жалосно уздануо и рекао: „окајанен аз человек, кто мја избавит от тјела смерти сеја?“ Да је живот наш изложен свакојаким незгодама, да има у њему много горких дана, и да га сналазе непредвиђене околности, то је освједочено свакидашњим примјерима. Све пријатности на еколо загорчају; сваколика слава људска близу је промјене; наше благовање може у часу горко постати. Али је најопасније то, што се и воља наша сваки час мијења; данас је склоњена на добро, а сутра на зло, које не бива само по промјењљивим околностима у нашем животу, него долази и из саме унутрашњости срца, и од помисла душевног. Зато смо принуђени казати о себи оно исто, што је св. ап. Павле о себи рекао: „Али видим други закон у удима својима, који се супроти закону ума мојега, и заборава ме законом грјеховнијем, који је у удима мојима“. (Римљ. VII. 23.).

Све ово отепчава нам да се одзивамо вољи премудрог и преблагот Бога, коју је он освједочио тим, што нас је саздао и искушио, па због те немоћи и наилазимо на препоне у постизању обећаног нам вјечног блаженства.

4. Сада ћеш обратити пажљивост болнога на оне радости у блаженој вјечности, које се никад не мијењају, и због којих не само да није страшна смрт, него је још и предмет жеље. Смрт је некада била страшна, јер је сводила човјека у ад; но данас није тако за оне, који истинито вјерују у Господа Исуса Христа, јер сада смрт отвара нам двери, кроз које се улази у царство небесно; некада је она била почетак вјечних мука, а сада је пут у вјечне радости.

И тако ћеш примјетити болноме, нека се не стрини, ако би и примјетно, да ће му болест, коју болује, прекинути његов живот. Напомени му нека сравни садашњи живот с вјечним животом. Бављење на земљи изложено је свакојаким напастима, а вјечни живот не зна за њих. Времени живот често је досадан, пун кајања, па и саме радости праћене су биле неугодностима; а у вјечности зарадоваћемо се, и ову радост не ће нико бити властан отети од нас. Кажи му како је апостол Павле желио растати се од тијела и са Христом свагда бити, па нека и он то себи пожели и нека рекне с апостолом: „Јер је наше живљење на небесима, откуда и спаситеља о екујемо Господа свога Исуса Христа, који ће преобразити наше понижено тијело да буде једнако тијелу славе његове, по сили да може све себи покорити.“ (Фил. III. 20. 21.) Он исти увјерава нас: „Јер ово распаљиво треба да се обуче у нераспаљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност; и воскресеније мртвих: сије се за распаљивост, а устаје за нераспаљивост; сије се у срамоти, а устаје у слави; сије се у слабости, а устаје у сили.“ (I. Кор. XV. 53. 42. 43.). Све је то доказао Христос својим преславним васкресењем.

Нека даље чује ријечи св. ап. Павла: „Ако живимо, ако умиremo, Господњи смо“ (Римљ. XIV. 8.), па му онда примјети, колико је пута у животу освједочен био о доброту и милостином старању Божијем према себи; како му се он свагда јављао као Отац; па га онда увјери, да та љубав Божија према њему ни на смрти не престаје, него се продужава и све јача бива. Ако му пада на памет да је грјешан, а ти му реци, нека се сјети и тога да Бог „показује своју љубав к нама, што Христос још кад бијасмо грјешници умрије за нас. Много ћемо дакле крозањ спасени бити од гњева кад смо се сада оправдали крвљу његовом.“ (Рим. 8. 9.).

И ако се животу његовом приближно пошљедњи час, дај му разумјети, да је настало вријеме да он као хришћанин покаже вјером и љубави своју оданост према Спаситељу, кажи му, да је то оно вријеме, које га све ближе доводи оном блаженом стању, у ком ће, заједно са свима изабранима божијима чути од Спаситеља свог овај радосни глас: „Ходите благословени Оца мојега; примите царство, које вам је приправљено од постања свијета.“ (Мат. XXV. 34.). Па ушљед тога опомену га, нека и срцем и мислима припане милосрђу Божијем, страстима и проливеној крви Господа нашег Исуса Христа, која нас чисти од сваког грјеха. Кажи му, да се ми у Христу помирујемо с Богом, нашим небесним

Оцем, па и постајемо достојни његовог небесног царства „гдје пребивајет правда, мир и непрестанаја радост о Дусје свјатом“. Посавјетуј га нека својом тврдом и несумљивом вјером тако расположи себе, како ће при издисању с радосним и недвоумним уздањем моћи казати Господу, Створитељу и Искупитељу свом: „Господе, у руке твоје предајем дух мој“. (Лука XXIII. 46.).

Истина, није свака болест на смрт, нити сваки мре који се разболи; но опет зато, свештениче, подсјетићеш болног, нека као Хришћанин и син цркве не заборави, да може бити, да га Бог спрема за вјечност, гдје је савршена љубав и мир, па зато нека учини наредбу о свом имању без сваког пристрастија, како се не би преширили нашљедници, жена, дјеца, сродници, и тим нарушавали мирно почивање душе његове у вјечности; нека поучи жену и дјецу своју како зна боље; нека се помпри с којима је у сваћи; нека да накнаду онима, које је закинуо, како би и Спаситељ погледао на њега с миром и љубави. Кажи му, да је нужно да призна и исповједи своје грјехе и да од срца жали, што је с њима увриједио Бога, па онда нек намјери, ако му Бог продужи живот, тврдо поправити се и у свему угађати Богу. Затим нека се причести и прими у себе залогу вјечног блаженства, о чему нас сам Спаситељ овако увјерава: „Који једе моје тијело и пије моју крв има живот вјечни, и ја ћу га васкренути у пошљедњи дан“. (Јован VI. 54.). Треба понудити болнога, нека се сврши над њим и тајна јелоевјашчења, као душеполезна за пут у вјечност, о којој св. ап. Јаков овако говори: „Болује ли ко међу вама, нека дозове старјешине црквене, те нека читају молитву над њим, и нека га помажу уљем у име Господње. И молитва вјере помоћи ће болеснику, и подигнуће га Господ; и ако је грјехе учинио, опростиће му се“. (V. 15. 14.).

Овдје прописани начин поступања с болнима далеко ће боље подјејствовати на њих, ако ти, свештениче, будеш на памет говорио што ти је у књици изложено. Зато је прочитавај почешће, да је научиш на изует. Строго ти се забрањује, некати што од болесника, било за себе, било за цркву, било за благотворне заводе; буди смотрен да не озлоједиш болнога, и да тим не ослабиш у његовој души оно, што си произвео савјетовањем, увјеравањем и утјешењем. Но ако би болесник имао вољу оставити што од свога имања на богоугодне цијели, кажи му, нека он јави то сродницима и другима при њему налазењим се лицима, да не би на тебе пала ни сјенка од каквог потраживања у име награде за свој труд.

П. П.

О пречистом изображењу*) образа Господа нашег Исуса Христа.

Сваки побожни христјанин у души својој жели виђети слику Спаса нашег Господа Исуса Христа, коју вјештакова кичица приближује оригиналу по описивању тјелесности и божаства, у св. писму и другим св. списима тражећи аналогije.

Истинито изображење слике Искупитеља свјета Господа нашег Исуса Христа онако је, какав се у тјелу и облику човјечијем појавио и међу људима на земљи вјерно боравио, то су неки благочестиви христјани по његовом истом лицу у савршеном и чистом облику претставили вјечној усомени на плочици од злата и туча у виду колајне, изредним и пречудним оштроумљем, и радили тако вјерно да међу тим и праобразом (оригиналом) нема никакве разлике. Тај лик снимљен је у оно време, када је број богодушних Христови посљедоватеља ужасним и страшним чудесима дан на дан све више растао, тада је проношен и показиван кроз многе крајеве Азије, и свима који га видеше велико чудо сличности и побожност у срце уливаше, кроз дуго времена, до прогонства имена христјанског од невјерни Агарјана (Турака) из свију крајева Азије; да не пропау у томе прогонству драгоцјене старине нашег светог благочестија склањане су и закопаване у дубоке пећине (катакомбе) и ово изображење, које у блага времена божјим провиђењем нађено и по виђењу познато буде.*)

По обичају онога времена ишао је неки христјанин високог чина и поштења у Јерусалим на поклонење пречистоме гробу Христовом, и тај лик један знаменити турски везир дарива му, кад му на распитивања његова о стању и сили јевропских христјанских принципа и власти, одговори љубко и угодно. На тај начин буде лик христов у Јевропу пренешем и оштроумљем живописца тачно и вјерно снимљен. О савршеној сличности тога лика увјерава нас и римскога патриција и намјесника цара Лентула писмо :

Писмо Лентулово Тиберију Ђесару о узрасту Христовом.

„Лентун римски намјесник и управитељ јудејски, јавља Тиберију Ђесару поздрав.

„У наша времена показао се човјек надмоћан, именован Исус Христос. пророк истине од народа, а од својих ученика Син Божији назван, који мртве оживљава и болести љутске лијечи. Човјек узрастом средњи, лицем љубезан, гледа-

*) Доказују неки родом и чашћу знаменити и славни људи да је ово на плочи од туча израђено, са друге три златне колајне, на којима је исти лик Христов.

*) У ц. к. дворекој библиотеци у Бечу налази се изображење Господа и чува се као особита ријеткост, а нацисано латинским језиком, које је Лазо Малетић 1821. год. ип словенски језик превео и овај је чланак из тога превода изведен. Уред.

оцу улива љубав и страхопоштовање у срце. Коса густа, боје презрелог лешњика, златовласат, одозго до близу ушију власи глатке, а од ушију до рамена мало кудрасте, са рамена блистају се, по обичају назарејском власи су раздјељене по сриједи главе. Чело преочито и преведро. Лице глатко без икаква порока, умјерена румен и прекрасан. Нос и уста у свему беспорочна. Брада исте боје косе, недугачка и посреди дво-рогаста. Прост са зрелим погледом. Граорасте, зрачне и бистре очи. У укору страховит, у савјетовању благ и милостив. Веоо са строгошћу, нико њега смијућа не виђе по плачућа. Танак и прав тјелом и етасом. Руке и мишице његове пријатне су и миле виђети. У разговору тих и кратак; у кратко рећи знаменит међу синовима љутским.“

Колико је вјероватан овај извјештај може се још расудити; Лентул намјесник римски, пред Понтијским Пилатом, губернатор у јудејској земљи и очевидни свједок Христове појаве, ако и није у Христа вјеровао или може бити није смјео, бејећи се изгубити милост Ђесареву, извјестио је из дужности о томе Тиберија, кад је глас свуда пронешен, да се Исус Христос појавио основати царство земаљско. Лентул и ако је био јазичник, неможе му се одрећи вјера овоме извјештају, који је од рукотворних изображења Христови највише вјерности достојан: а, ово је изображење истинито и једино описивању једногласно и лицу Исуса Христа слично; б, ово је од првих христјана за истинито примљено и поштовано, када су они у обећане земље и Јерусалим на ацилук ишли, гђе су се могли савршено увјерити о истини овога изображења и писмено и устмено; в, ово изображење има у себи много божаства и онога духа, који се налази у животу и учењу Исуса Христа; при сравнивању свако се увјерити и убједити може, да је он исто тако изгледао или да му је ово изображење најеличније и најдостојније.

Остала изображења Христова нису никаква исторички основана извјешћа, него су умишљена, која само у уображењу живописца имају свој зачетак; а тако умишљено изображење има још и тај порок, да животу и учењу Христовом није слично, или је претихо или сасвим просто, или претјелесно и само љутски претстављено, те противне утиске онемо чистом изображењу у читању живота и дјела Христових оставља, и врло мало осјећаја буди.

По словенском
Мил. Јелић.

Пут на Синај.

написао

Хаџи Савва Косановић, бивши Дабро-босански митрополит.
(Наставак.)

Звоник, џамија и мунара.

Звоник је нов и трокатни, са више звона средње величине, лијепо израђен од бијелог мармера, и стоји одвојен од цркве са сјеверо-западне стране. Шћим успоредо иде мало мања од њега мунара турска, а покрај ове и џамија, са равнијем кровом, доста голема. Читатељ ће одма помислити у себи и запитати: а шта ће џамија горје на брду синајском, па онда опет овдје доље уз манастир и џамија и мунара? — Вриједно је да о њима кажем историју онако, како сам слушао на Синају од монаха.

„Кад је Мухамед турски светац — „Пеи-гамбер“ овуда пролазио из Арабије у Египат, са својим караваном, он се позна и спријатељи са тадашњим игуманом Пахомијем, који га је вазда пријатељски угошћавао и дочекивао. Мухамед је тада био идолопоклоник. За то му је Пахомије сваком приликом толковао, о науци хришћанској и о старом завјету, што је мухамед с вољом слушао и памтио. Пахомије, као да би пророчким духом предвидио, рекне једном Мухамеду, кад се овај враћао из Мисира са неким богатим миразом: „Ти ћеш пријатељу, постати врло моћан и знатан муж, да ће ти се многи клањати; али у томе случају немој заборавити на наше пријатељство, и на ову кућу, у којој се спомиње живи и истинити, „три ипостасни“ Бог, о коме сам ти ја већ доста говорио, и упознао те са вјером старог Израила, и новом хришћанском“. Овај му то и обећа, т. ј. ако се испуни његово пророчанство.

„Мухамед изиђе на глас после „египце“ или бјегства, мислим 622. године пошље Христа. . . .

„Девете године покори се Мухамеду Сирија и Арабија, па све даље, освајајући и покорављујући својој религији, пође и на Египат, те с војском окрене испод Синаја. Пахомије му изиђе на сусрет, као пријатељу, дочека и угости боље но икада, па га том приликом подсети и на обећање. Мухамед изда наредбу, те се напише ферман од његове стране, у коме заповједи: „Да синајски манастир и његове монахе, нико и никад од православних Мусулмана не смеје узнемирити, нити од њих што отимати. Тај ферман он је потврдио цијелим дланом и прстима, замоченим у мастило, као „туром.“

Док је то писмо било у рукама Синајаца дотлен су и били на миру од сљедбеника мухамедових; али доцније неки Султан било милом или силом, узме им тај докуменат, који се и данас чува као светиња у стамболој ризници, у коју никад не завирују и новјерци. Копију пак од тога писма, потврђену од Султана,

као истинит прение, уступи синајским монасима, која се чува у Каиру на синајском Метоку Жуванџија.

Да је то писмо Мухамедово аутентично, веле да је потврдио и његов унук Осман, који је на молбу патријарха јерусалимског Софронија, издао подобан ферман за Божиј гроб, и у коме између осталог стоји: „Каогод што је мој, блажене успомене Пеи-гамбер Мухамед даровао своје писмо синајским монасима, ради њихове мирноће: то и ја, његов наследник и потомак, давам ово писмо патријарху месијине (Христове) вјере, и наређујем: да, нити њета нити његове наследнике, нити гроб Иса-Пеи-гамбера (Христов), нити монахе, и поклонике његове, не смеју правовјерни Мусулмани напастовати.“ — Оригинал овог писма и досада се чува у рукама јерусалимског братства.“ Довлен причања, која сам чуо на Синају о тијем документима, а сада причање о џамији и мунари.

У почетку 11. вијека настало је јадно и чемерно стање, за египатске и палестинске хришћане, којима су доста помогле црквене свађе, при падајућем византинском царству, и супремацијама римских првосвештеника над цијелом црквом. Историја казује, да је тога доба, по свима градовима Египта и Палестине, потоцима пролијевана крв хришћанска, која је доцније изазвала и крсташке војне, за ослобођење светијех мјеста, јер грчко царство бјеше растројено, и слабо да их заштити. Највеће су биједи биле при трећему калифу; Фатим Али-Абу, или Мелек-Хакем Дахеру, цару призвану по божијој милости. Он је у Египту и Палестини до земље ерушио 350 хришћанских богомоља, нештедећи много ни самога Христовог гроба; па бјеше наумио, да раскопа и раскући и синајски манастир. Године 1009. он пошље с војском свога везира, злога Ибин-Гајата, да то изврши. Али прије његова одласка на Синај, неки египатски монах, како веле, братић потурченог Гајата, прије његова одласка поручи на Синај отцима, да на брзу руку начине покрај цркве џамију и мунару, и још их научи, како ће се владати да сачувају манастир Киријак. Ибин Гајат учадори се с војском на два сата од манастира, ће му изићи на сусрет старјешине, понесавши му на дар златне и сребрне посуде, молећи га да их поштеди. „У нашем манастиру нема више ништа од вреднијех драгоцености; а оно друго што сте ви наумили учинити, то смо ми својевољно учинили давно, т. ј. покрај наше цркве има успоредо џамија и мунара, са које се оглашава име великога Алаха, и ми поштујемо

www.vanep.com "Пенгамбера". Везир пошаље људе да виде је ли тако, и пошто се освједочи, врати се на-траг. —

Овако причају монаси, а ја бих реко, да је та џамија из доцнијег доба, као и она на врх Синаја, ће су истурчени Арапи развалили, много доцнијег тог доба, ону цркву Јустинијанову, на џамију подигли, и то овим случајем: „За дуго времена није киша падала, Арапи нареде калуђерима да чине молитве за кишу али ову Бог не даде. „Сакрили сте ви молбене књиге у цркви горе на Синају“, рекоше Арапи-бедуини, и пођу да траже те књиге, па разкопају цркву!“

Џамију и мунару доли у Киријаку спомиње у своме спису патријарх Јеротеј 1381. а тако и европски путник Х р е ј д е н б а х, који је походио Синај 1481. и вели: „да је ту видно лијецу џамију и мунару за Арапе и Сарацене“.

Башта монастирска.

Она је одма пред манастиром са западне стране, од кога је дијели изван града пространа авлија, и у градњи сада нове ћелије, и пружа се с оне стране испод Хорива низ долину; покрај пута ограђена је каменим и високим зидом. Она као и сав манастир, лежи на граниту камену, али силни труд и прилежне руке учиниле су подвиге па онда навукле земљу (као просијану) од иструнулијех тамошњих трава, коју снесоше у низине, те створена прекрасна башта од три товара усјева, засеђена изоколо кипарисима а у нутра вољкама, маслинима, орасима, шљивама, бадемима, јабукама, крушкама од три врете; каисцијама, шиповима смоквама обичне и фараонске; лимунима, наранчама, туњама бресквама, трешњама, дудовима и виноград са високим одрињама и обичним чокотом као у Далмацији. Поред воћа напредује и сваковремено поврће, особито грахови и купуси. Без ове благодати мучно би се одржавали монаси на Синају, у каменој и тужној пустињи. Од крушака које су и преко зиме добро одрже, сваке године шаљу по неколико хиљада комада Бедиву у Каир, као и хурме из Рента.

У средини је баште мала црква св. Трифона, вртарског патрона, а под њом у земљи костурница и гробље, разведена у више подђемних одјелења. У једним одјелима сложено је неколико хиљада главуша, а у другим опет засебно до врха камаре костију и цијелих без глава костура испостничких, те се многи још држе с кожом.

Онај преподобни Стефан, кога емо виђећи испостницу више долине, код цркве пророка Илије и Мојсеја, био је некада монастирски вратар, а затим многогодишњи и строги испостник. Њега спомиње у својој књизи св. Јован Лествичник, те мислим, да му се он са још неким десно при смртној постељи у пећини. Стефан је умрлао у пекаку заносу са изваћеним очима, и свађао се с неком невидимом утвором. Враг му преба-

чиваше за пекакве грјехове из млађег доба, а Стефан се правдаше: „Та ја сам за тај грјех дуго постио“. Али ниси за онај други? „Ја сам за онај опет пролио многе сузе у кајању“. А шта имаш рећи за онај трећи? ушита га ђаво. „Ништа, за њега немам изговора другога, него вјеру на милост Божију и заслуге Исуса Христа“.

Пошто се овај пустињак преставио, закопају га ће обично сарањују монахе; али се он исте ноћи јави игуману у сну, са пријекором и пријетњом: „да ће зло проћи, ако га одма сутра не извади и не метне сједећег за врата костурнице, да чува мртве до општег васкресења, као што је и живе чувао!“ — Игуман тако и учини, и ево има већ преко 1200 година како преподобни Стефан сједећи на камену као столица, са превијеном главом — голом лобањом мало на лијева прса, — чува мртву стражу! А колико ће је још тако чувати, то је у знању само Отца небеснога.

У трима зимним мјесецима бивају по чешће кише на Синају, а тако и шњегови. Обично четврте и дванајете године јављају се кише са вјетровима и јаким олујама. Тако је године 1798. надала киша непрестано 36 сахата, те 17. Децембра ноћу наступила така сила и страшна бура, да су се тресла сва монастирска окна, па и тврди Јустинијанови бедем из долине од сјеверне стране срушио се, чиме је велику биједу и невољу причинио братству. Бура је цијеле кипарисе и друге воћке из земље изтргла, те их вода као буница однијела. Том приликом заглавило је доста чељади арапске по пустињи и стоке. Та несрећа за монахе допадала се неким Бедуинима, те као да су очекивали тај случај, да манастир буде разграђен, у који би они могли улазити по вољи, па га опљачкати. Због тога су се сви у онште противили монасима, да тај зид опет подигну и обнове. Такоме држању можда је допринио и миг из Каира, због политични тада догађаја и француске окупације. Тога времена дођу из Каира два учена француза, Гутер и Руајал, у пратњи двојице монаха са Метоха Жуваније, па кад виде здање манастира и круто расположење Бедуина, обећају своју моралну потпору и заштиту, која је и шњедовала, што ће се видети из документа на француском језику писаног, који се чува на Синају, а из истога овдје у српском језику прилаже се скраћен

ИЗВОД.

Француска република: слобода, једнакост. Бонапарт врховни ђенерал. — Желећи милост указати манастиру на гори синајској наређујем:

„Чланак 1. Ако би Бедуини арапски приметили бој међу собом, неће смјети ни једна странка од њих станити се, или стан искати у манастиру синајском, нити од њега потраживати какво уздржавање, или какве му драго потребе.

„Чл. 2. Свештеницима је слободно црквене службе свршавати; а влада ће се бринути, да им нико у њиовом закону несмета.

„Чл. 3. Они не морају плаћати никакве данке ни годишње порезе.

Чл. 4. Слободна је њиова трговина, и сва друга роба, што се износи и уноси у манастир за јело, за пиће, за бапте и т. д. од сваке такве (плаће) на царинарским уредима (догана).

„Чл. 5. Они ће уживати права, која су им удјељена била у Сирији и Каиру, повише њиових непокретни добара и т. д.

„Чл. 6. Ако би правду с ким имали на судовима, никакве трошкове за то немају издржавати.

„Чл. 7. Никад им се не може забранити уношење жита, што им је потребно за манастир.

„Чл. 8. Ни један патријарх ни владика ни свештеник вишега чина, туђинац, не може имати власти над њима, или над њиовим манастиром; та власт искључиво спада на њиовог владика или на свештенство манастира синајског,

„Чл. 9. Власти грађанске и војничке пазити, да свештенство манастира синајског nebude узнемиривано од никога у њиовом праву, и у повластицама горе казанима.“

1. Новем. 1800.

Бонапарт. с. р.

За тим ђенерал-дивизионер Дамас издао је проглас на сву ондешњу војску и шљедују заповјед:

„Главни ђенерал Клебер желећи свештенству синајског манастира сачувати заштиту, што им је поклонито ђенерал Бонапарт, налаже, да се, одма ухвати и у затвор стави сваки онај Арапин који би се усудио нападати на манастир, и отимати им њиову храну или пиће или љетину или воће и т. д.

Подносан: Д а м а с. с. р.

Примјетба. Дивизиони ђенерал Ланграе послао је на синајску гору 46 задара са 150 камила, које су одијели храну за вријеме грађевине; а ова је свршена 1. Маја 1801. и коштала је 31.028 гроша; тај трошак платила је република.

Арапска племена.

Држи се да ће их бити у све преко 20.000 на црвено-морском полу-острову, али осим Бога још их нико није пребројио до данас! Живе под чергама и пећинама, као полу-дивљи номадски народ, без књиге и школе, сасвијем слободни као нека република, имајући свако племе свога Шеха као поглавицу, који за злочине суде племену, без тавнице и затвора, без завтија или жандара. Па пошто купују храну у Египту, то су Шехови одговорни овој власти за своја

племена. У свему Египту има 75 познатијех кабила (Tribus) или племена.

Колико су год све пустиње камене и безплодне, природа је опет посијала неке суровије и бодљикаве травке, које расту по кршу и пјесковитим долинама, да се и на већој суши могу свјеже одржати и помладити. шњима се хране камиле, козе, магарад и нешто мало оваца. Коњ или говече тамо се не може виђети ни од лијека. За продани смок, за браве, вуну и понешто од преноса робе и путника, купују одјело и пшеницу, коју у жрвњу пребунгурају, и то им је главна храна са нешто мало млијека као зачина. Живе управо живински, а умједу по који дан и гладовати. По неће у влажнијем долинама имаду по коју хурму, шинова, крушку и т. д. Сви су мухамеданци. Данка никаква нити војника никоме недају. Шехови и старјешине породичне, кад је потреба, састају се и чине вијећа. Уопште су сложни као чивути, мирни али и лукави. Ја ћу говорити сада посебно о онима племенима, што су ближе Јонастира и који су питомији од осталијих Бедуина. Дијеле се:

1. на Сублијане. Ово су потомци досељенијех но истурченијех пошље Лаза. И по црнуду и по обичајима, сасвијем су се претопили у бедуински живаљ. Они су и данас послужници манастирски у сваком погледу, и за плаћу одмјерену преносе жито и друге потребе из Суеца и Реита. До Суеца узму на камилу 20 франака или 1 наполеондор, а тај пут и обратно учине за 20 дана, на стежијем товарима и више. Неки назе и креч са дрветом манне или сувијем корјењем од трава, на продају на Суецу. Овијех ће бити у све до 300 душа. На сваку мушку главу субијанску, и на дијете у бешици, преко дан манастир дава по три мала пшенична љебчића као земичка, а на женско чељаде по два љебчића. Шехови и старјешине породица добију на дар боба, виринча, кафе и шећера. Болесници добију боље хране, породице пртишта, а мртваци платна за упоа, те тако коштају много манастир. Али су у послуху право робљо. Кућа не имаду него премјештају черге за скотом и бољом пашом. По своме родоначелнику зову се још „Улад-Џебел“ (т. ј. „овлад“ или синови живећи на врх гора).

2. На Гафаре, што значи страже. Ови се опет дијеле на три племена: Улад-Сауалем, Улад-Алеги и Улад-Саит. Од овог потоњег има велика породица, која се посебно зове Улад Захери. Ови имаду искључиво право да прате синајског архијенископа и монахе до Суеца, Реита, кад небјеше железнице, некад и до Александрије и Каира. Без њих се ни један монах не смије кренути на пут, јер би га довели у манастир као залутаног или забасаног, случајно, странца и поклоника.

Гафери су имали свога родоначелника Салема (што знач добри), који је по предању

имао четири сина: Џебала, Сауалема (оца мира), Алега и Сапта, а по предању био је хришћанин, и потомци му пошље примише мухамеданизам. Његов је гроб у пустињи, шест миља далеко од манастира, на путу Синај-Суец кога сам и ја видео. Сва га племена поштују као свеца. Кров и ђемер од његова турбета у поља је срушен, и Арапи су се поресенали да га оправа давши калуђерима саране новце, да им они с тим оправа. Тај је споменик на пространој равни, ђе се у години дана један пут сабирају сви данашњи потомци салемови, и ту код прашукунђедова гроба свака фамилија закоље по једну козу или овцу, те се и мушки и женски часте, играју, пјевају и веселе, па том приликом и загледају се момци и дјевојке, Ко нема ни козе ни овце да закоље, тај скува котлић бунгура, и донесе у комун. Жене и дјеца једу одвојено од мушкаца. Том приликом закољу и по коју децу, које ревенем откупе од оног, ко их има највише. Пољана У а д и-Ш е х а (поглавица племена) изгледа жива и весела тога састанка, јер се ту „кућиле“ допртља са чергама, дјецом и стоком. Ту се уговоре и многе свадбе и погодбе, јер за ђевојку ваља дати тазбини једну децу или неколико коза. Многи младић оде у Каиро, Суец и Александрију, пак служи Европљане, док приштеди новца за женидбу, и онда се враћа у „слободну“ постојбину, ђе воли живљети и гладан и бос, него у питомини а под државном власти грлити, бајунет у „аскеру.“ Они су у пустињи своји, живе у миру и слоги; нити један другоме што смије украсти. Причаше ми случај да је ту недавно брат брата опоменуо и прекорив два пута за неке мале крађе. Пошто савјет није вриједио, он узме пушку и убије га својом руком. У браку су доста морални, а ђевојка до удадбе права је светиња, и може кроз сред пустиње ићи сама. Ко би је напастовао тај би главом платио од племена туђега и свога. Њихови Шеихати знаду се, те нико не прегони стоку на туђе худу. По пустињама и то недалеко од путова, имаду своје амбарове камене, ђе еклањају жито, мрс и друге оставе, те, ма да се са чергама и стоком подалеко, и више сахати измакну, онет ништа им неће фалити.

Као што је речено, њихови предци били су хришћани, али пошто се појави Мухамед, многи Субијани Гафери приме његову религију, особито при Калифу Ибни марнану, 65 године пошље Мухамеда, кад су се између себе посвађали. Том приликом једни изгибоше, једни одбјегоше, а трећи останадоше.

Ја сам већ при повратку тога хађилука са св. Синаја. Да не бјеше заперно вјетар и почело заладњавати, по препоруци Порфирија и молби братства, остао би чак до по Богојављењу. Последњи пут служио сам у Неопалимој Купини, и топло се помолио Богу „ошкх и закса,“ а на великом входу споменуо листу имена

ђијелого братева синајеког, па их том приликом већину и причестио.

На обједу у општој трапезарији, која је на кубе и живописана, прије подизања панагије, држао сам бесједу у име одсутног њиховог архиепископа, коју је превео о. Фотије на грчки, ободрављући их на трпљење и подвиг у овој самотној и досатној пуствари, ђе само виде небо и камен пред очима. Између осталог рекох им: По слову Господа и Спаситеља нашега Исуса Христа, врло су тјескобне стазе које воде у живот вјечни. Многи су звани, али је мало избранијех. Ви сте послушали глас Јеванђеља, — оставили оца, матер, браћу, сестре, — све усладе и све угодности овог свијета краткога и варљивога, те се уклонисте од метежа и саблазни, посветивши свој живот поету и молитви, да тјело морите а душу усавршите и спасите: **Иже погвђихъ дђиз скоу мене ради и ђангелиа, той спасет ю,** рекао је Христос. Отац небесни нека вас утврди на том подвигу и у молитвама, које ви непрестано приносите за свз вјерне и за све ђуде на свијету.

Захваљујући вам на срдачном гостопримству, кога ћу радосиом успоменом сјећати се до краја мога живота, молим вас, оци браћо, да не заборавете у вашим свегим и богоугодним молитвама споменути и мене, многогрјешнога и недостојног архиепископа. Не пропустите такођер помолити се Богу за бољу срећу и душевно спасење онога народа, из кога сам ја поникао, и да га Дух свети утврди у православљу њиховијех праотаца и светитеља: Симеуна и Савве,

17. Новембра, са шест камила и осам Арапа кренуо сам се са св. Синаја, При опростају пред портом и првом кораку под знамењем крета, звона сва зазвонише, а три топовека метка одвалише са свете тврдиње, да се „ехо“ одазиваше кроз ваке и продоле испод каменог Хорива и Галактијон — Елиетима до у врх Синаја: Сва братија па и старци изнемогли од дугога поста и година, посрћући, пристајаху за мном да ме испрате до Аронове горе. Моје троструке молбе да се врате и нетруде, нијесу ништа помогле. Ту се није ни без суза мимоишло с обје стране, јер рекоше скромни и побожни оци: „ријетки су гости у архиепископском чину, да се до нас потруде и утјеше нас; а ово је још друга година како је наш отац Порфирије због послова одсутан, брињући се за наше живљење. На тој даљој опратиој сви се изљубисмо, а млади и ђакони још ме даље пратеше.

Осим гора и долина ја сам на том путовању или хађилуку прошао кроз ове главније: Џебел-Тор, Џебел-Сур и Џебел-Сим. А знатије долине: Уади-Шех, Уади-Ахадар (зелена долина), Уади-Аеш (гнијездо), Аади-Артама, (дрво тог имена зелено а шибљасто као наша ракета). Уади-Лабуе (трава коју брсте козе),

У ади И л (безплодна), У ади Барк (благослове-
на) У ади Х о м и л и ј а (времена или патоварена)
У ади Хумур (црвена због такије стјена) Магара (више које са вади драги камен
Феруз), итд. —
(Наставиће се.)

Нешто о манастиру Гомели.

У шематизму Дабро-босанске дијецезе од године 1884., 1885. и 1886. изишао је кратак опис о овоме стародревном српском манастиру, но тај опис није био са свим потпун, због тога, што нијесам онда управо ни био на оном мјесту, гдје се овај манастир налази, него сам највише тај опис писао по приповиједању свештеника Богуновића из Врела и других сељана Срба, који ми о манастиру знадоше по ње што приповиједати. Ове године лицем на Огњену Марију баш онда, када је старински храм ове цркве отишао сам тамо на збор (у село Пиштолине), те сам о манастиру мало више прибиљежио, и то нешто из причања народнога а нешто што сам опет сам видио, што ћу ево овђе написати, да буде као нека допуна или додатак ономе моме опису у шематизму од речене 1884., 1885. и 1886. године.

Прије свега морам споменути, да ми је блаженопочивши Стеван Босанчић парох Грмушки причао, да је он још кад је у манастиру Гомирју (у Хрватској) у вријеме дољанске буне (1858.) био, слушао од тамошњи калуђера, да је манастир Гомелу зидао Стеван син Немањин, — даклен првовјенчани. Ово се не може узети да је истина, али је тек причање калуђерско и то оних калуђера, који су из манастира Гомеле потекли. Али, да су калуђери т. ј. бјегунци из манастира Гомеле у вријеме поплаве турске пребјегавши у Хрватску основали манастир Гомирје и да су му и тако име због свога старог манастира надјенули, тврди се да је истина.

Свакако је вриједно и ову цјесму народну овђе прибиљежити, која се тиче манастира Гомеле а коју ми је један брат Србин (приликом распитивања о манастиру) уз гусле испјевао. Она овако почиње:

Када турци Босну заузеше,
По њој зулум чинити почеше,
Обарају свете манастире,
Руше пале цркве и олтаре,
Па подижу бијеле мунаре.
По најприје побратиме драги:
Увалише старца игумана,
По имену оца Јеремју,
Из Глоговца код Варцар-Вакуфа,
Па га жива на колац набише;
А манастир земљом заравнише;
Увалише Озрен цркву бјелу,
На сред Босне земље ојађене;
Похараше Моштаницу красну,

Близу Саве, близу воде ладне;
Хрмањ тврди код Вакуфа града,
Увалише огњем сажегоше,
Калуђере у њем' поваташе
И по редом свију исекоше;
А Гомелу пушту затекоше
У њој свете ствари оскврнуше и т. д.

Поменути поп Стеван Босанчић вели да је он својим очима гледао неке ствари из манастира Гомеле у Гомирју, за које су му тамошњи калуђери причали, да су из босанског манастира Гомеле пренешене. Тако он вели, да је видио: плоче од појаса, дискове, жлицу, неколике књиге и још неки ствари. Један дрвени крстић врло лијепо израђен, кога су му тамо дали, пренио је он овамо и тај се крстић и данас код Стевана Ковачевића свештеника у Бићаћу налази.

Манастир Гомела — као што је казано — саграђен је у врло дивном предјелу, као год и сви други српски манастири. Западно десетак минута од манастира далеко, пружа се знаменита планина Гомила, те манастир раставља од српских и мухамеданских села, која су за планином Гомилом као чопорови по дољама и брежуљцима размјештена. Од планине Гомиле југо-источној страни према манастиру тече вода Јарнија, која мало даље у земљу увире. Са друге је три стране раван, из које се уздиже по који брежуљак а на овом види се опет по нека српска или мухамеданска кућа.

Црква манастирска била је од обичног камена, дугачка 20—22 метра а широка 9—10 метара. Звоник је озидан на квадрат а свака му страна има 5 метара ширине. Са источне је стране порушен а иначе је са друге три стране цијел, има га у висину више од 30 метара. Сав други зид од цркве је порушен, само оно што је затрпано са земљом још је у цијелости, — од прилике по љуцкога боја. У зиду налази се седре (сиге) из воде и око врата печене цигле. Једна врата могу се разазнати, да су била на сјеверној страни. На звонику била су двоја врата од јужне и западне стране и то горе сведена или шћемерена (кублејисана — сволтана), но јужна су нешто мања од западнијех. Око црквених врата била су два велика ступца од камена тесаног, но те су ступце оћерали турци, кад се поправљао град Стијена и Језерски. На јужној и западној страни били су на торњу (звонику) прозори од земље високи 6 до 7 метара.

Горе више били су опет други прозори, но ти су порушени. Звоник је имао три тавана (ако не више), но трећи т. ј. најгорњи је већ порушен да се тек знаде куд су греде биле. Доњи бој (кат) од звоника био је шћемерен и тај ћемер добро се и данас познаје.*)

*) Како сам чуо, народ жели, да овај звоник поправи и да на њега метне звоно, што ће им свакако на дику служити.

На сјеверо-западној страни од манастира има трагова, да су биле ћелије у којима су калуђери становали, но камење је сада све разнешено.

Ондашњи сељани приповиједају, да је неки Машо Адипанић турчин из Стијене прије окупације начинио и озидео од црквенога камена кречану управо уз цркву, но ова се не хтједе никако упалити, те Машо остави камење и кречану, коју послѣје развукоше Турци и узидаше у цесте и чардакове.

Казао сам у првоме мом опису, да вода Јарнија узмиче и примиче (т. ј. кад ко праведан на извор дође примакне а грјешну узмачне), на

сам се хтјео и овом приликом о том ријетком природном појаву освједочити. Нас што људи, жена и дјевојака око 60 душа, послѣје службе божије упутисмо се к извору. Чим дођосмо ја узнех, па забиљежих докле вода дошире, јер она бијаше примакла са свијем. Стадосмо ту једно пол сата а вода етаде узмицати и за мало времена узмаче цијели педаљ. Свјетина повика, да је између нас неко грјешан, јест, али ко је то незнадосмо, па нам је то служило за утјеху, јер се свако држаше за праведна и поштена.

Одмах уз зидине манастирске подигнута је уз настојање тамошњег свештеника М. Богуновића доста лијена дрвена црквица са звоном, у коју се побожни народ скупиља на велике годове а особито на Огњену Марију, када је храм ове цркве а и манастира, па се ту моли Богу и гледајући ту стару српску задужбину — ту некадању сјајну успомену старога вакта и зема, прича један другоме бившу славу српску и владара српских.

К. Ковачевић
свештеник.

Опроштајна бесједа.

Говорио Теодосије С. Поповић, свршени бегослов српског православног завода у Рељеву 30. Јуна 1888. године при Ђачком растацку.

Поштована господо наставници и драга браћо!

Данашњи је дан — дан радости; дан спокојства свију нас овдје присутних; дан, на који се свједочи ријечима и то ријечима истиним и искреним о цијелом нас неколицине четворо-годишњих и осталих мањем — вишем — школском бављењу, у овом плодовитом духовном расаднику и васпиталишту нашем; дан нашег непрежаљеног братског растанка, те зато је не само овај коначни дан нашег братског друговања, но и сами овај час од особите важности, коју цијенећи и ступих пред Вас, колико из братске и ученичке љубави, толико и по дужности да речем неколико сходних опроштајних, али братских и савјетних ријечи е' једне, а неколико благодарних опет е' друге стране.

Прве ријечи, које желим прозборити управљене су на Вас млађа браћо и другови, који остајете у жељи да прођете и остале извјесне степене. Али свакако и ако нисте достигли крајњу мету ипак сте радосни, весели и душевно спокојни, колико због тога, што желите завичају и роди тељима својим у наручија поћи, толико и зато' што сте својим трудом корачили у напријед, на виши ступањ свога образовног рада, који ће Вам требати у будућности.

У том часу, кад сте баш радосни примите у срца Ваша братски савјет од старије браће Ваше, која излазе. Да би дошли и ви до крајње

мете не малакшите, не клоните духом, но радите, будите ревносни и одважни, а при том стални и непоколебљиви у вјери, према цркви и народу, јер то нам је свима баш оно оруђе, којим ћемо предходити народу, као даница међу звјездама; напошљетку оно звање, које сте изабрали самом је Богу мило и угодно јер служи на спасење људи и славу божију, и тим се тјешите.

Испуњавајте савјесно и разборито дужности своје према цркви, школи и наставницима; школске закоие и друге налоге, јер и српска пословица вели: Ко не зна на слуша ти не зна ни за по вједати; живите међу собом у љубави сви као рођена браћа, тим прије, што ћете временом и друге учити да у љубави живе; будите благодарни на свему, што уживате, у овом благодјетелном заводу; покажите се достојним синовима отаца ваших, како би им били утјеха и радост, а Богом благословени.

Напошљетку, ма где се налазили, за vrijeme свога двомјесечног одмора будите утлед и млађима и себи равнима тако, како се ни од које стране не би могло пребацити, но напротив радите тако, како би свима својим старијима служили на дику; како би овом мјесту гласа дали, па ћете тим путем и себи поштовање и уважење стећи.

У љубави бисмо, у љубави се и растајемо, али та љубав да не престаје, но да нас доживотни веже. То су живе жеље старије браће

Ваше према вама, то су савјети као залог оних жеља и држим да ћете их без сумње примити у срца ваша из љубави према браћи вашој.

А ми браћо, која излазимо, шта је с нама, и каква је нама будућност? Будућност вам је на први поглед сјајна али престоји нам зато и огромна мисија, е тога су нам — могу рећи — у овом часу осјећања и мисли различне, искомјешане, али у главном су тројаке: једне су веселе, друге су озбиљне а треће су страшне.

Веселе су, јер смо и сами радосни, пуни усећивања; душевно смо спокојни; јер смо достигли крајњу мету прописаног нам школовања и засвједочили наш овдашњи рад данашњим даном; радосни смо браћо, јер нас желе и наши родитељи, видивши нас на доброј стази, па и зато, што часно и поштено остављамо ово мјесто. —

Озбиљне су, јер желимо да нашим ако не каквим већим, а оно бар скромним знањем послужимо цркви нашој, љубљеном народу нашем, који збиља у данашње доба потребује вриједне пастире и учитеље; да као такви подижемо и ширимо просвјету, да усађујемо врлине у народу, да његујемо побожност, да привођемо к истинном благочастију, не само овце које су окупљене с поља, но и оне њке не сѣтъ ѿ двора сего. —

Страшне су, јер замислимо само како тешко бреме узимамо на се, колику тешку мисију предузимамо и пред Богом и пред људима, тим још теже пада, што ћемо ступајући у бурни свијет, у друштво људско занешено бујним страстима наилазити на многе препреке и тешке неповољне околности у свом благотворном дјеловању; колико морамо бити опрезни и у свако доба будни, или као пастири над словесним душама или као народни учитељи над нејаким нараштајем људским. —

Ако овако драга браћо будемо и сад и после мислили и мисли своје особито ове озбиљне и страшне на овај начин расуђивали, то ћемо ми онда живо схватити и високи позив — узвишени задатак наш, а познајући и хваћајући позив свој треба да се осјећамо спремнима и наоружанима нужним знањем, којим би се служили да вршимо задатак свој.

Нужно знање стекли смо у овом заводу — у овој душевној колџевци нашој, а да би то знање наше обилатије и потпуније било, да би било од праве вриједности трудимо се и у будуће те га умножимо, повећајмо. Били свештеници или учитељи не гордимо се знањем нашим, а ни пошто ни то не увртимо у главу да нам, кад смо свршили школу ништа више не треба. Против овога говорим и премудри Соломон: *ѡкоже ника мзѣ безмизѣ и ѡки виноградъ селовѣкъ сѣздоиници. Аще оставиши Ѥго опзвѣствѣ и травою порлстѣтъ вѣсь и*

вздѣтъ остлѣкени, оградѣ же клѣном Ѥго раскопѣютсѣ (Прит. 24: 30—31).

Ове се ријечи св. писма потпуно односе на онакве свештенике и учитеље, који се задовоље само с оним, што су у школи научили, па после не раде ништа, ал такви се у великој незгоди налазе; такви гријеше и према себи и онима, који су им на васпитање предани. —

И по искуству паметнијих људи морамо радити непрекидно. Морамо ако желимо честити свештеници и учитељи бити да сваки дан, поред осталих трудова увећавамо скромну благајницу знања свога; да прочитавамо, што смо учили да читамо сувремена корисна дјела, јер тако читајући проучаваћемо све оно, о чему нам ваља сваки дан радити, ширићемо сваки дан своје знање, узвишићемо и раширити свој поглед по свијету; једном ријечи: који жели да научи друге треба и сам да се учи док је жив, а кад к томе придружимо љубавно поступање са сваким, кад будемо истински ишли за тим да ујевамо љубав и слогу у сваку заједницу, општину, то ћемо онда код свију мјесних људи и вишег и нижег сталежа стећи признање, уважење и поштовање и за сваког од нас овај добар глас:

Божији човјек, брате! лијено сложи народ, на као да једном душом дише, никоме не досади а свакога на добро упути. Бог му дао и овог и оног свијета.

Е па браћо може ли се што боље пожељети, требају ли нам љенши споменици од овога. Заста не. У томе тражимо утјеху за трудове своје, то су наши најдрагоцјени адиђари. Зато драга браћо ето сутра, кад одемо у народ, не туђимо се од њега дијелимо с њиме радост и жалост; радимо за срећу и напредак народа нашег; за срећу и напредак цркве наше; чувајмо га од заразних струја, струја које би га могле завести у бездан, које теже да га приграбе, *ѡко лѣкѣ рѣкѣмѣ искии кого поглоти* (1. Петр. 5: 8) а сачуваћемо га без да употребљујемо икаква средства за нападај једино поучавајући га неуморно у истинама св. вјере и правилима хришћ. владања дотле, како му никакав спољни повјетарац (лажљиви) не би могао нахудити, а све у славу имена божијега.

Пошто ћемо и као свештеници и као учитељи бити учитељи народа, то поред свију својих највећих способности служимо му и будимо највећма образи сваке добродјетели, јер добрим угледом више ћемо постигнути него ли и најбољим научним доказима. Не будимо развратна и разуздана живота, не будимо разкошни но у свему умјерени и то онако, како доликује нашем звању, опрезно пазимо на своју част и достојанство; не будимо горди но милостиви и снисходљиви како према богаташу тако и према највећем сиромашу; ревносно и савјесно, чесно и по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ЖИВНО вршимо дужности своје у општини, цркви, школи и народу; уважавајмо и поштујмо државне власти и њихове налоге; будимо у народу оданост и вјерност према Његовом Цар. кр. ап. Величанству Франц Јосифу I. Живио!!!

У опште да речем драга браћо, што досад побројох то су све наше дужности, зато и радимо тако како ће нам образ и пред Богом и пред људима бити свијетло, радимо опет велим за љубав прав. вјере за љубав миле нам народности, за љубав науке и просвете, за љубав напретка и развитка, за љубав наше отаџбине, а највише за љубав распетог Спаситеља, који је наложио да се пасе и чува стадо Његово.

Ох драга браћо отворте срца ваша и смјестите у њега овај братски наш разговор; да би били сви једно срце и једна душа.

Кроз који се час браћо и растајемо, али љубав међу нама да непрестаје и већма нека оживи, нека цвати, и као таква нека нас доживотно веже. И ако будемо разасути овде онде а међу народом нашим можемо ипак сви сложено радити, у љубави живити. Сјећајмо се живо и увјек данашњег и пошљедњег братскога друговања, ђачког растанка, и ако је који с ким у поречи каквој био јамачно ће му то исчезнути а љубављу се закарити те при растанку један другом руку пружити и братским се пољунцима обасути.

Драга браћо, данас и господа наставници наши уживају радост и можда већу но ми и спокојни су јер виде плодове труда и свог наставничког дјелања. Плодови њихови сами смо ми, јер њиховим трудом и настојањем, њиховом поуком и упуствима за васпитање и образовање наше дошли смо до жељене цијељи, до мете своје, зато им захвалимо топло, благодаримо срдечно за њихову усрдну бригу, за њихов на-

ставнички рад и старање око развитка и напретка нашега, дајмо им достојну част, сваком приликом изражавајмо им синовеку оданост и поштовање, као честити ученици а сад при овом свечаном моменту кличимо им: живили!

Још ми остаје што је најважније да споменем:

Промислом Божијим обилатом дарежљивошћу и очинским старањем Његовог цар. кр. Ап. Величанства Франц Јосифа I. а мудрим руковођењем високо-преузвишене земаљске владе сво и трећа година како овај расадник обилат плод доноси. Плодови смо сами ми јер смо у њему обдјелавани — васпитани — образовани. Сматрајмо се браћо сретнима, што уживасмо до сад милостиво изобиљно благодјејање, што ријетко који други питомци другог завода уживаше.

Сматрајмо се браћо сретнима што нас и на даље не оставља саме себи не упушта нас у јавни живот без нужне путне потпоре, па и књиге нам из свију разреда милостиво подари.

Зато смо јако обвезни, с тога овом најбољом приликом искажимо синовеку захвалност и благодарност високо-преузвишеној зем. влади на Њеној бризи и старању око развитка нашега, на обилатом издржању око њега, напретка и опстанка нашег у лицу Његових Високопреосвештености Архиепископа и Високопречасног г. Ректора управитеља овог завода.

А Ви Високо-пречасни господине изволите ову нашу топлу синовеку захвалност и благодарност излити Високо преузвишеној Зем. Влади обећавајући јој при том још да ћемо ову нашу захвалност и благодарност засвједочавати ваздашњом синовеком послушношћу и оданошћу према Њој — оданошћу и вјерношћу према Њег. Најмилостивијем Велич. цару и краљу Франц Јосифу првом — Живио!!!

Д о п и с

о свечаности уношења освећеног Антиминса.

У Доњем Вакуфу у протопрезвитерату бугојанском на дан 14. августа о. г. обављено је освећење т. ј. унесен је освећени „Антимис“ у ново-саграђену цркву по дозволи и благослову Његовог Високопреосвештенства АЕ. и митрополита г. Ђорђа Николајевића. — Чин овај извршио је надзиратељ протопрезвитерата г. Лука Лукић, који је био на то одређен од високе власти духовне уз судјеловање њих више свештеника, а у присуству многобројно-сакупљеног народа и котарског предстојника г. Мадуровића и управитеља испоставе г. Јупнера, и то овјем редом:

У суботу свршена је вечерња са бденијем, сјутра дан у недјељу у 10 сати јутрења, пред

црквом водица; око цркве обављена је литија са цјевањем стихира, које храму припадају и за тим је свечаност по пропису са божественом литургијом продужена. У вријеме причасног држао је говор пречасни г. Лука Лукић, кога овдје доносимо од ријечи до ријечи.

Благочестиви хришћани!

Данас је овдје свечан, весело и радостан дан, радосан за свакога хришћанина — за свакога Србина овога мјеста, јер су довршили оно, око чега су се заузимали и трудили, постигли су оно, за чим су жудили. Направили су ову цркву — овај св. дом божји, у коме ће се премилостивом Творцу уздизати топле молитве за

дио православни род христијански, за ктиторе и приложнике овога храма, и у коме ће побожни христијани добијати душевну храну Слова божијег. Ми смо се данас и сабрали, да будемо учасници те радости, да присуствујемо свечаности и слави ове цркве. — Црква је ова била до данас тек само зграда — грађевина, а од данас благословом Високопреосвештеног владике, постаје дом Бога живог, дом у коме ће се моћи служити „часна литургија“ свагда, и у коме ће се побожне душе у својим мислима, у молитви, тако рећи, с Богом разговарати.

Благочестиви христијани! долазите често на молитву, исповједајте се и причешћујте, кад год је вријеме. Први христијани у вријеме Христа и одма после њега радо су се ради богомоље скупљали у храму јудејском, у коме је сам Исус Христос, а доцније и апостоли проповиједали.

Али још доцније после Христа кад је настало велико гонење христијана — христијани се нису сабирали у јудејском храму, нити су могли ни смјели подизати себи особите цркве, јер су их незнабошци гонили; него су се тајно скупљали, крили и по катакомбама — пећинама — Богу се молили. — Пећине и сакривена христијанска мјеста, била су прва христијанска мјеста за богомољу, јер за кога би се дознало, да је христијанин, и да у Христа вјерује, тога би незнабошци и њихови царевци одмах на муке метали.

Ако је гдје била подигнута која христијанска црквица то ју је сила незнабожачка првом приликом срушила и у пепео претворила. И из тога времена имамо хиљаде мученика, који су смрћу засведочили истинитост свете и божанствене Христове науке. И кад би хтјели наводити примјере, као доказе гонења христијанске цркве, то би их могли хиљадама навести, јер их је историја христијанске цркве препуна. Та ето сви апостоли и сви скоро њихови ученици мучени су и на мукама за светињу Христове вјере помрли. Ето, тако су гоњени први хришћани и прва хришћанска црква.

Но кад грчки цар Константин велики 313. године по Христу прогласи слободу свију вјероисповјести, па дакле и слободу хришћанској вјери у својој држави, од тада хришћани почеше свуда на јавнини и отвореним мјестима правити велике и велељепне цркве.

Царевци и великаши почели су се од тада надметати, који ће љепшу и краснију цркву саградити, те су се и редовали кад је која црква што љепше израђена и украшена била.

Ето, ма и укратко видјесмо каква је била судба хришћанства и хришћанских цркава од Христа до великог цара Константина. — Кад се на ту судбу хришћанске цркве од Христа до великог цара Константина осврнемо, то видимо: велику сличност са судбином српског народа и

српских цркава од Косова до данас. Као год што су се први христијани богомоље ради по пећинама крили, тако су се и Срби по пећинама крили, као што то и пјесма српска каже:

„Студен камен у пећини хладној, бјеше олтар српским молитвама.“

Ето видјесмо каква би судба српске цркве до данас; видјесмо какво гоњење и какве је буре претршила. — Но баш у том гонењу српска је црква и била једино прибјежиште свију оних, који су страдали.

Кад је наш народ био политички пропао, тада га је црква прихватила, и она му је била стожер и средиште око кога се наш народ са надом обавијао. — Блага ријеч духовника у цркви била је мелем ојађеном срцу србеном.

Кад се наш народ није смјео није скупљати, тада се је састајао код цркава, да се ту виде, и да се један другом најадају о свој муци и невољи. Дакле црква је за оне била прибјежиште у данима нашега страдања. За то се наш народ и односио увјек синољом послушношћу према цркви. Наш народ чим је осјетио благодат слободнијега времена одма се трже, скочи и поче подизати, што се порушило, а правити и гдје није било: „Да пропоју часне литургије на утјеху и спасеније наших душа и на утврђење вјере православне.“

Истина Бог, у сваком народу, у свакој религији, вјери, и кроз сва времена било је и би ће религиозних ревитела, у неким умјерених и савјесних раденика, а у неким чак и занешених прозелита, али насиља срједовјековног и прошлог ваљда никад више не ће бити у избраженој Европи, јер се на та дјела гњевни небо и грозе човјечни људи.

Ако и чија, а оно заиста наша црква и наша вјера с те су стране много патили, пак је доба, да под човјекољубивим скиптром царевим почине и одахне, како би га ми и наши потомци вјечно благосиљали. Наша је црква велим много на све стране претршила, али је опет остала чиста и непорочна кроз сва љута и тешка времена, сачувавши најдревније апостолако православље и прекаливши се у патњама као злато у живоме огњу.

Блажене успомене, наши претци и њихови духовници знали су нам сачувати православну вјеру, а са њоме српску народност и језик, па и све друге наше светиње, те су вољни били растати се животом и имањем, и радије су трпели сваке муке и страдања, него и у длаку, да попусте од лијеног православља и изневјере народне светиње. Па кад су они све то знали, хтјели и умјели сачувати под силним притисцима, зар да ми то данас не сачувамо у слободи?

Развитак и одржање наше православне вјере у данашњем времену зависи ће највише

од нас самијех свештеника, општина и свега народа, од нашег постојанства и од наших дјела и владања од слоге и љубави. Од Његова Величанства увијек добијамо најјачега увјерења и најповољнијег обећања, да ће све вјероисповједи подједнако хранити и потпомагати у вршењу њиховог вјерозакона. — За то драга браћо моја! Кад год уђете у овај храм незаборавите никада, да вам је света дужност молити се за онога, који вам је златну слободу подијелио, и под чијом руком слободно је свакоме свој вјерозакон исповједати. Тај ослободитељ и заштитник свачијег вјерозакона јест наш премилостиви цар и краљ Фрањо Јосип I, коме сваки Босанац са срцем и душом привржен и одан треба да буде. Чувајући нашу свету вјеру и друге светиње поштујте свачију вјеру. С том љубављу и хумани-

тетом, руководила се је увијек наша св. црква. Што год ниете ради да вам други чини не чините ни ви другоме. То је закон Бога и природе. Поучавајте ваше млађе у страху божјем и стајајте се о школи и просвјети млађег нараштаја, јер наука је данас и сила и моћ, а перо мач. Данас са пнемом и књигом предају се градови, ко зна читати и писати тај је силан и моћан, ко не зна читати и писати тај је роб просвјетнога вијека. Сами будите радљиви и штедљиви. Отровна шпиритна пића избјегавајте као отровне куге, која руши здравље и кућно шљеме. У свему се владајте онако, као што доликује православному хришћанима, па ће те овога свијета бити срећни а онога блажени, во вјекни. Амин.

У Доњем Вакуфу 18. Септембра 1888.

Црквено-школски одбор.

Освештање српско православног цркве у Прњавору 18. Септембра 1888. год.

Овомјестна српско православна општина подигла је лијену зидану цркву, те је наумила на дан 18. Септембра т. г. да исту освешта. — На 16. Септембра т. г. крену се ради обављања тог свечаног чина Његово Високопреосвештенство архиепископ и митрополит Дабро-босански Георгије, и стиже истог дана у вече жељезницом у Дервенту, где га је дочекао надзиратељ протопрезвитерата г. В. Јунгић са свештенством, котарски изасланик а од српске општине пресједник са члановима и више отмијеније грађана; од стране општине прњаворске подпресједник Милош Антонић и њакон Опачић са три свештеника.

У јутру на 17. Септембра у 7 и по сати крену се Његово Високопреосвештенство са Јунгићем надзиратељем протопрезвитерата, са изасланицима прњаворским и другијем пратницима, за у Прњавор. Овдје је вриједно споменути, да је за Његово Високопреосвештенство уступио општини бесплатно на расположење своје каруце Фератбег Капетановић, велепосједник из босан. Кобања.

На цести између Прњавора и Дервенте, код хана Јадовице, дочекао је Његово Високопреосвештенство, г. котарски предстојник Барон Швајгер са политичком општином, пресједник српско православне општине г. Лазар Трифковић, са члановима и осам свештеника са сељанима. Пошто се је Његово Високопреосвештенство са свима поздравило, предложио је да мало цјешаче, те се сви уз обалу Јадовице крену цјешаче. Лијепо је било видети сједог архиепископа како на прво цјешачи као младић у најбољој снази; цјешачање је трајало до 20. минута, а пошље се крену даље пут Прњавора. —

На улаз у варош намјештен је бијо славолук код „Бранкови лина“, са надписом „Добро дошли,“ код којег је чекао Његово Високо-

преосвештенство многобројни сеоски народ, који је радосно очекивао да види свога Архиепископа; учители од обје школе са школеком младежи, чиновништво и грађанство. — Његово Високопреосвештенство сиђе са каруца а тад приступи учитељ српске школе Перо Јовановић, те са љепим говором поздрави Његово Високопреосвештенство, на то школека младеж и народ узвикну бурно живијо! — Затим је котарски предстојник представљао чиновништво и грађанство, које је с десне стране славолука стајало. Његово Високопреосвештенство приђе на лијеву страну, где су стајали у реду сеоски представници са којима се поздрави препоручивши им братску слогу и љубав и т. д., на које се опет заори из многобројних грла живијо! Пригодом момената звона су звонили и правнџије пуцале. —

Његово Високопреосвештенство крену се даље кроз варош окићену српским тробојницима, пред стару Цркву, где га је дочекао обучен у одежди са Јевањелијем у руци Мелентије Опачић, архимандрит. Његово Високопреосвештенство цјелива Јевањелије, затим уђе у Олтар, те прегледа и цјелива св. Антимие. — Одатле буде одирањен у стан код г. Архимандрита, који му је приређен бијо. Пошље кратке пошвке крену се Његово Високопреосвештенство кроз варош, да прегледа нову Цркву, по прегледању исте оде у котарски уред да посјети г. котарског предстојника, а пошље тога код пресједника српско православног црквене општине. —

Иза подне у 3. сата звона са цркве уз пуцање 21. правнџије огласише почетак вечерње. Његово Високопреосвештенство крену се на вечерњу уз пратњу свештеника са појањем тропара „Јако пљених слободитељ“, и пошље свршене свечане вечерње и бденија поврати се у свој стан. —

У том времену почели су већ и страни гости као из Бањелуке, босан. Градишке, Тешња, Дервенте и сељани из даљни села долазити. — Варош је у вече била освјетљена, а око 8 сати био је вакромет пред српском школом.

Ове ноћи народ је врвио улицама, пјевајући и веселећи се до 12. сати. —

У недељу у 5. сати у јутру, изметнута је 21. прањгија уз звоњене звона као предказ свечаности; са обзорија указа се жарко сунце, које своје сјајне траке на торањ бацаше те предказиваше лијеп дан. — Овдје ћу да напоменем да је у четвртак била така киша спустила се а'уједно и хладовина, те се је већ држало даће свечаност са свим слабо посјећена бити — Али ко може као Бог творац, који ведри и облачи. —

У 9. сати по свршетку јутрење, крену се из цркве 26. свештеника са школском младежи у стан Његовом Високопреосвештенству, те уз појање тропара „Јако пљених слободитељ“, допратнише Његово Високопреосвештенство пред нову цркву, гдје га дочека 12. свештеника обучених у свештеничким одежама. —

Иза тога одмах почето је освећење храма светог великог мученика и побједоаца Георгије; обилажење са светим моштима около цркве, а за тим почета је литургија. Са Његовим Високопреосвештенством служио је Архимандрит Опачић, 10. свештеника, сивђел б. Брода, јеромонах Кутуз из Слав. Кобаша и два ђакона. —

За вријеме св. Литургије на хору одговарало је „Бањалучко српско црквено пјевачко друштво,“ те је милина било слушати. Буди им и овдје лијена храла, што не пожалише труда те дођоше својој браћи да свечаност увеличају. —

Његово Високопреосвештенство благозвонило је на литургији својим благословом прозвести ђакона Луку опачића за презвитера. — Ђакон Рието Бошковић говорио је бесједу о значају цркве, а црква је била препуна народа а такођер и около цркве од прилике до 5000. душа. За вријеме богослужења изметнуто је око 200. прањгија. —

Пошље литургије, која је свршена у 12^{1/2} сати одпраћено је Његово Високопреосвештенство у стан. —

Иза подне у 1^{1/2} сат. пред школом у згради омићеној, која је била ради тога нарочито подигнута, држат је банкет на ком је било 200. отмијенијех гостију. — Око 2. сата по подне напито је здравица Његовом Величанству од Његовог Високопреосвештенства, која је попраћена са бурним усклицима живијо! звоњем и пуцањем. — Затим је напило Његово Високопреосвештенство здравицу народу и свештенству, на коју се је зафалио прото Тешански Илић. — Иза тога напио је здравицу Његовом Високо-

преосвештенству, пресједник општине Лазар Трифковић, на коју се је одијевало „Тон деспотин,“ уз пуцање и звоњење, а Његово Високопреосвештенство устаде и благослови присутне. —

Четврту здравицу напио је Лука Опачић млади свештеник, кумовима цркве тежаку Марку Јагодићу из црче кот. Тешанског и Сави Јовановићу из вел. Илове кот. Приворског, зафаливши им на дару од 400. форинти, које цркви дариваше. —

Иза ове наздравије је страним гостима Трифковић пресједник општине врло лијепу и значајну здравицу, изјавивши уједно захвалност на доласку овој за Привор знатној свечаности; на здравици зафалио се је Сава Вукановић Сарајлија и правник на бечком свеучилишту. —

Шесту здравицу напио је Михаил Трифковић овдашњем кот. предетојнику Швајгеру, на коју се у име предетојника зафали котарски судца Кармански. —

Свака здравица попраћена је са звоњењем и пуцањем, а пјевачко друштво бањалучко одијевало је уза сваку по једну одбрану српску цјесму. —

Пригодом Банкета свирало је I. Осјечко тамбурашко друштво, које је овдашња општина нарочито за тај дан позвала, а народно коло играло је по црквеној башчи, у најбољем реду. Банкет је свршен у четири сата, а Његово Високопреосвештенство отишло је затим да по црквеној башти прегледа весеље и забаву, а народ се је отимао које прије да цјелива Архиастиреку десницу. —

У 7. сати у вече бијо је вакромет, а пошље у школи и пред школом забава са томболом. По изигравању томболе, читање су брзојавне и писмене честитке, које су тај дан из разнијех крајева стигле. — Онда одпоче Српско коло, „цјесме, веселе игре и т. д., те“ се је омладина пјевајући и играјући забављала до 3. сата ноћи, а пошље свак се је на почивку и одмор упутио. —

На 19. т. мј. опростивши се страни гости као из Тешња Дервенте, Добоја, Грачанице и Кобаша са Његовим Високопреосвештенством и грађанима, крену се кући. — Његово Високопреосвештенство отпутовало је одавде пут Бањалучке у 10. сати са протом В. Ковачевићем и многим Бањалучким и Градишким гостима, који се са свечаности враћаше. — Пресједник општине, свештенство и грађани непратнише Његово Високопреосвештенство и госте до Љешњез два сата од Приворара; ту се опросташе са својим Архиастиром а са гостима изљубише те са цјесмом се растадоше и сретан им пут пожалише. —

у Привору 28 септембра 1888.

Л. Ј. О.

Конзисторијалне окружнице.

Број 4/екс 1884.

О к р у ж н и ц а

свему српско-православном свештенству Дабро-босанске Епархије.

Ослањајући се на моје свештенство и љубљени народ, желим да сакушим из средине православнога народа : што је свето, красно и лијено; а то су баш српско-народна крсна имена. — Крсна имена Срби су славили кроз вијекове. Слава Божија и свети угодници сачували су наш Српско-православни народ. Ова наша светиња, желим, да би се потпуно и унапријед задржала по народном обичају, који је у најтежа времена крсно име славио, свијећу палио, колач ломио, и вишију славу Божију подизао, и то баш кроз највише биједи гоњена и невоље. Слава Божија њему је и помогла.

Свештеници! кад то све знате и разумијете, старајте се, да ту светињу у народу обдржите

и да у духу православне вјере народ поучите. Немојте се народа стидити, ма био кога стања или сталска, и они су синови свете православне цркве.

Препоручује вам се, да сваки свештеник у својој парохији попише крсна имена, који домаћин кога свеца слави, на име и презиме домаћиново точно назначите, и тај попис овој АЕ. М. Конзисторији преко протопрезвитерата, најдаље до Петрова дана пошљете да се у Шематизму штампа.

Из сједнице АЕ. М. конзисторије босанске.

У Сарајеву 1. Јануара 1884.

Број 497/екс 1885.

О к р у ж н и ц а

Његово ц. кр. Апост. Величанство превисоком одлуком од 6. Априла о. г. благоизвољело је одобрити, да се у посједнутим овим покрајинама изврши опћи попис народа, а то ће се започети 1. Маја о. г. рим., а довршити концем Јула о. г.

Услед тога висока земаљска влада извољела је наредити 2. тек. бр. 8464 да би свештенство

парохијално у овом послу политичким областима на њихов позив што више помагало, и да би регистре, гдје би их било, о стању душа и о броју рођених, властима приказало; јер ко би у попису какву превару хотио учинити казниће се глобом од 100 фор. или апсом од 14 дана.

Из конзисторијалне сједнице
У Сарајеву, 8. Априла 1885.

Број 876/екс 1887.

О к р у ж н и ц а

Одавно се осјетила и увидила потреба да се издају једне новине црквено-просвјетног садржаја, које би Нашем свештенству пружиле користи у вршењу његовог великог дјела службе и дужности, и ево у име Бога попуњава се та празнина и почеће у мјесецу Јулију о. г. да такви лист излази под именом „Дабро-босански Источник“ (као што уложени позив на претплату гласи).

У реченом листу и његовим ступцима наћи ћете поуке у вашим многостручним дужностима, као: пастира учитеља, духовног љекара и свештенослужитеља Божијег олтара, да у миру дјелателност своју у Винограду Господњем вршите за напредовање православне вјере, цркве и повјереног Вам стада; и да се покажете свјесни свога високог позива, које захтјева Ваше име и Ваш положај међу парохијанима.

Тога ради стављамо до пријатног знања Нашем драгом свештенству цијеле богохраниме Епархије, и позивамо да се на речини лист са претплатом преко дотичног протопрезвитерског

уред адазову, с тим додатком: „Да је сваки свештеник ове архидијецезе обвезан исти лист држати“.

По на особ позивамо и оне младе свештенике — да поред претплате — по могућности подпомажу овај лист и морално поучним чланцима, дописима и црквеним вјестима, што ће им служити за дику и похвалу у књижевности црквеној.

Поред програма у овај ће лист ући и шематизам овогодишњи, те неће свештеници за исти морати засебно платити.

Лист овај примаћете поштанским путем, а дужност је протопрезвитерата односно надзиратеља, да се потруди купити претплату и овамо на вријеме исту шиљати, како би излажење листа обезбедило се.

Из конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 14. Јуна 1887.

АЕ. и Митрополит Дабро босански:

Ђорђе Николајевић.

Број 876/екс 1887.

О к р у ж н и ц а

Српско-православним општинама и учитељима Дабро-босанске Архиепископске.

Овим стављамо до знања Нашим српско-православним општинама и учитељима, да ће у име Бога у Јулу о. г. почети овдје да излази духовни лист „Дабро-босански Источник“, као што се види из уложеног позива на претплату.

Увјерени смо да ће то обрадовати сваког православног Србина, којему лежи на срцу бољитак св. православне вјере, и да ће сваки тај лист предустрести са братском и хришћанском

љубављу. Зато се обраћамо Нашим општинама и учитељима, да својом претплатом и препоруком у Нашем народу помогну овај лист, и да му опстанак осигурају, како би исти могао напредовати и боље одговарати оној цијељи на коју је одређен.

Из конзисторијалне сједнице
У Сарајеву, 14. Јуна 1887.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански:
Ђорђе Николајевић.

Број 152/екс 1888.

О к р у ж н и ц а

Српско православног протопрезвитерским уредима Дабро-босанске Епархије.

Овдје у прилогу шаље вам се наредба Високе Земаљске Владе од 22. Децембра 1887. Број 72411., по којој ниједан оворостени свештеник не смеје се усудити вјенчати аустријанско-угарског држављанина, ако му овај најприје не поднесе дозволу од окружне или котарске области, или од магистрата. Сетим је свештеник ослобођен од сваке одговорности.

Непожалите труда о томе свакога појединога свештеника одмах обавјестити, као што гласи уложена ова :

НАРЕДБА

земаљске владе за Босну и Херцеговину од 22. децембра 1887. бр. 72411/1.,

о давању женидбених дозвола аустријским и угарским држављанима у подручју окупације.

Одредбе § 12. наредбе ц. и кр. министарства спољашњих послова од 2. децембра 1887. (др. з. л. бр. 234), по којима аустријски и угарски држављани, кад хоће да се жене у Босни или Херцеговини, имају потражити на то дозволу од дотичнога ц. и кр. консуларнога уреда, до сада су у толико промијењене, што су укинућем ц. и кр. аустро-угарских консулата по окупацији ових земаља прешле дужности њихове на ону земаљску владу.

Одржање овога прописа изречено је особито отписима високог ц. и кр. заједничкога министарства од 2. септембра 1883. бр. 4193 и од 11. маја 1884. бр. 2756/Б. Х. те по тому треба аустријским и угарским држављанима, који хоће да се у Босни и Херцеговини жене, као и прије особита женидбена дозвола.

Право на давање таквих дозвола, које је окружницом од 12. октобра 1879. бр. 20551 (зборник закона 1878—1880. I. свеска стр. 398) придржано земаљској влади, пренешено је затим наредбом од 15. септембра 1882. бр. 28554/1. (зборн. зак. 1882. стр. 408) на окружне области.

Али поступак, који се при давању женидбених дозвола од стране к тому надлежних окружних области одржавати има, различан је према тому, је ли потражилац дозволе аустријски или угарски држављанин, те се у сврху уређења овога поступка слиједеће наређује :

I.

У оним случајевима, гдје се ради о женитби, аустријских држављана, т. ј. припадника у царвинском вијећу заступљених краљевина и земаља, у Босни или Херцеговини, имају окружне области, којима припада давање дотичних женидбених дозвола, на то силити, да се потражилац дозволе некаже свједочбом о особној способности за женитбу (§ 4. о. гр. з.) као и политичком женитбеном дозволом, ако би та потребна била по постојећим законима његовога завичаја.

Издавање свједочења о особној способности за женитбу надлежи ц. кр. котарским капетанствима, односно у оним градовима, који особите штатуте имају, опћинским областима, којима је повјерено политичко уредовање (магистратима) аустријског пребивалишта женика, и то само на темељу позданих обавјештаја о годинама и само својности, о нежењеном стању и о другим, ове особне способности одређујућим моментима.

Ове свједочења аустријских завичајних области о особној способности за женитбу, не важе за доказ да нема никакве сметње женитби, него је придржана истрага и рјешење питања, да ли у конкретном случају склоњени брак аустријског држављанина заиста важи, како о том у Аустрији до расправе дође, искључиво надлежном аустријском суду (чл. III. закона од 25. маја 1868. др. з. л. бр. 47.)

Дакле у случајевима, гдје се ради о женитби аустријских држављана у Босни и Херцеговини настањених, код којих се не би могло више повраћати на пребивалиште у Аустрији, или у случајевима, гдје су код женика услијед његовога борављења у подручју окупације, или

обзиром на особу, с којом се у овој земљи има женидба склопити, особито на његову особну способност утичући одношаји настали, који нијесу могли бити познати политичкој завичајној области у Аустрији при издавању свједочења о особној способности за женидбу, нарочито ће окружним областима надлежати, обстојносно ове способности женика с обзиром на ове особите одношаје, узимајући аустријске женидбене законе за темељ самосталном точном испиту подврћи, и под околностима ускратити женидбену дозволу, и не пазећи на поднешену свједочењу способности аустријске завичајне области.

Тако звана политичка женидбена дозвола, која је различна од свједочења о особној способности за женидбу, то јест проста потврда, да из обзира издржавања против женидбе нема никакве запрете, постоји само односно онаких аустријских држављана, који су у земљама Тирола и Форалбергу завичајни, и то само што се тиче становите категорије особа.

Исправа о политичкој женидбеној дозволи, односно потврда о излишности исте, издаје се у овјема земљама од опћина. Ипак мора таква исправа, издава од опћина, које не служују у исто вријеме као политичке области да би правоваљана била, свакад од надлежнога котарскога капетанства видирана бити.

У Крањској постоји уредба тако званих женидбених пријавница, које се не смију ускраћивати. Што се најпослије тиче ограничења женидбе, која произлазе из обранбенога закона, то се окружне области упозорјују, да по одредбама §§ 43. и 52 обранбено-законске новеле од 2. октобра 1882. (др. з. л. бр. 153), обранбена дужност за аустријске држављане грађанскога стања сачињава запреку женидбе и у самом случају занемарења ставне дужности, само до 36. године живота.

Активним војничким (домобранским) особама треба за женидбу дозвола њихове предпостављене војничке (домобранске) области. Напротив употребљавају се опћи закони и прописи о женидби на оне обвезанике стојеће војске, који трајни допует имају, чим пријећу трећи добни разред, затим на друге не активне војничке (домобранске) особе, те не подлеже исте дакле односно женидбе ограничењу из обранбенога закона.

На темељу тога позивају се окружне области, да аустријским држављанима грађанскога стања, који још нијесу прешли 36. годину живота, те се не могу исказати нити изузетном женидбеном дозволом о савршеном испуњењу обранбене, односно ставне дужности, нити припадају к оним не активним војничким (домобранским) особама, које се наводе у § 52. обранбено-законске новеле од 2. октобра 1882. дозволу за женидбу само онда дају, кад исте потврду својих завичајних политичких области допринесу, да

против њихове женидбе у погледу обранбене дужности никакве сметње нема.

Окружне области имаће дакле, када за женидбену дозволу замоле аустријски држављани, који би успјед обранбене дужности у погледу женидбе могли ограничењу подлежати, увијек најприје додати на ово односећу се изјаву надлежне политичке котарске области (ц. кр. котарскога капетанства или магистрата градова, који особите штатуне имају) женика.

II.

Што се тиче оних угарских државних припадника, који немају завичајнога права, (опћинске припадности) у Хрватској или Славонији, то се обзнањује, да је, премда по законским прописима у Угарској постојећим, није потребна женидбена дозвола од стране завичајне политичке области за склапање женидбе у иноземству, ипак сваки угарски држављанин, који хоће да се жени у Босни и Херцеговини, дужан најприје у Угарској испословати свједочењу о ваљаности склопити се имајуће женидбе.

Уз то се примјећује да је у смислу одредаба закључка министарског савјета од 3. октобра 1876. (Rendeleték Tára 1876. бр. 154) на издавање таквих свједочења о ваљаности женидаба, које угарски држављани, који нијесу у Хрватској или Славонији завичајни (опћиноприпадни) изван угарске склапати намјеравају, позван само кр. угарски министар богоштовља и просвјете, и да би у случају, ако би питање ваљаности женидбе у Босни и Херцеговини већ извршене, у Угарској накнадно може бити постала предметом правне расправе, о томе пелучиво судске по угарским законима надлежне области рјешавати имале.

Што се тиче поступка, што га угарски држављани при испословању женидбене дозволе у подручју окунације обдржавати имају, одређује се слиједеће:

Потражиоци женидбене дозволе имају своје, неказима о особној способности за женидбу инструиране молбенице дотичној овоземској окружној области предати. Окружна област има овај поднесак испитати, његово можебитно надопуњење одредити или пак за случај, да такве запрете постоје, које дају предвидјети да се намјеравана женидба сполити немије, дотичну странку, да би јој се на ово односећи се дали трошкови заштедећи, на ово упозорити.

У осталом имају окружне области редовно инструиране молбенице у сврху прибављања свједочења о ваљаности склопити се имајуће женидбе, земаљској влади предложити, која ове молбенице кр. угарском министарству богоштовља и просвјете упућује. Ако се од стране овога кр. уг. министарства даде изјава, да се у овој земљи склопити се имајућа женидба ваљаном признаје, тада може дотичному молитељу окружна

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

област женидбену дозволу, ако других сметња нема, без одлагања дати.

Али по ономе што је горе речено, само се по себи разумије, да свједочанство ваљаности кр. уг. министарства богоштовља и просвјете, које се издаје на темељу једнострано исказаних околности, није способно да надлежна рјешења судова претече, дакле само ту сврху има, да служи као предходна информација о ваљаности склопити се имајуће женидбе. Што се пак оних исказа тиче, који кр. уг. министарству богоштовља и просвјете служе као темељ за изјаву, која се дати има, односно за свједочанство, које ће се издати и е којима се зато мора инструирати дотична молбеница, која треба за сваку молећу странку да буде засебно по једном угарском биљегом од 50 нч. снабђевена, примјећује се, да ови молбенични прилози о слиједећим моментима аутентично разјаснење дати имају, као:

- а) О годинама заручника;
  - б) о њиховом вјерозакону, које обје тачке могу се исказати крштеницом или родним листом;
  - в) о небрачној стању заручника, као и
  - г) о војно-дужностним одношајима жењеника.
- Изван тога има молбеница садржавати и изјаву молеће странке о томе да ли међу заручницима постоји сродство или тастбина и ако постоји, у ком степену.

Најпослије ваља молбеници приложити још једну форинту у готову новцу за ону биљегу, којом се мора снабђети свједочанство, штоно ће га издати кр. уг. министарство богоштовља и просвјете.

Ако су заручници или један од њих још малодобни, тада је за намјеравану женидбу вазда потребна привола родитеља, односно татора и надтурске области.

Што се тиче ограничења женидбе угарских држављана, која производе из обранбенога закона, то се примјећује, да ова одговарају без знатне разлике оним ограничењима, која су под I. споменута односно женидбе аустријских држављана.

У осталом добивају окружне области исказом о војничком одношају жењеника, који се исказ молбеници за подјелење женидбене дозволе прилаже (точка г) довољну подлогу за расуђивање питања о присућности намјераване женидбе с гледишта обранбенога закона.

III.

Кад се ради о женидбама угарских држављана у Босни и Херцеговини, који су у Хрватској или Славонији, или у подручју постојавше с тим земљама сједињене војничке крајине завичајни (опћино-припадни) онда имају при тому окружне области у главном да се држе онога поступка, који је под II ове наредбе односно угарских држављана у опће прописан.

Једина промјена слиједи из тога, да су по у Хрватској и Славонији постојућим прописима на издавање сертификата о женидбеној способности за оне у овим земљама завичајне (опћино-припадни), особе, које изван земаља угарске круне жени се намјеравају, политичке области I молбе позване. Окружне области Босне и Херцеговине имаће стога разлога долазеће им молбе особа у Хрватској и Славонији завичајних за подјелење женидбене дозволе е потребним исказима и помагалима слати надлежним политичким областима I молбе у Хрватској и Славонији.

Као политичке области I молбе службују у Хрватској и Славонији краљ. котарски уреди и градека поглаварства.

IV.

Послове у provedби ове наредбе окружним областима припадајуће има у подручју градеке опћине сарајевске вршити вљедин повјереник, који код исте службује.

V.

Ова наредба ступа одмах у крјеност.

У Сарајеву, 1. Фебруара 1888.

Из сјединице Конзисторијалне.

Књижевне вијести.

„Одломак из брачнога права“, и то: из партије о правом сродству, а на име: о природном, крвном т. ј. сродству по крви и млијеку као брачној сметњи. Написао Дамаскин Бранковић, крушевдоцки арсмандрит. У Новом Саду, штампарија А. Пајевића, 1888. — 8на, стр. 40, са једном родословном таблицом.

„Извјештај о србској учитењској школи у Сомбору за школску 1887/8 годину“. Саставио Никола Ђ. Вукићевић, управитељ. У Сомбору 1888. Штампарија Фердинанда Битермана. Садржај: 1. Неколико ријечи о учитељском под-

младку, од М. Петровића. — 2. Извјештај управитељев на свршетку 1887/8. школске године. — 3. Наставничко особље. — 4. Наставни план. — 5. Искази о приправницима и приправницама. — 6. Закладе из ову учитељску школу. — 7. Школека објава за 1888/9. годину.

„Приповијетке Нике Х. П. Бесаровића.“ Прештампане из „Босанске Виле“. Сарајево, 1888. Издање „Босанске Виле“. Цијена 70 новч. Чист приход од ове књиге употребље се на подизање споменика покојном писцу.

„Недељни Лист“ за просвјету, привреду и забаву народу. Година I. Излази сваке недеље у Вел. Кикинди. Цијена му је годишња 4 фор. Власник и одговорни уредник Сима П. Ајваз. Претилату прима само књижара Јована Радака.

„Српски Дневник“. Лист за политику, просвету, привреду, радност и трговину. Годину I. Излази у Будимпешти сваки дан осим понедељника на читавом табаку. Цијена му је на годину 14 фор. Власник: Барон Феодор Николић. Уредник: Александар Стојачковић. Уредништво: IV. Zöldfa-uteza 20. Администрација: IV. Keeskeméti-utza 6. Претилата, огласи и рекламације шаљу се администрацији: Budapest.

„Чајчина Могила.“ Украјинска приповијетка. Написао Павлин Стахурски. Превод с пољскога. Друго издање. Свеска 182. народне библиотеке браће Јовановића у Пацчеву. Цијена 16. новч.

„Разговори угодни народа словинскога“. Написао Андрија Качић Миошић. Свеска 183.

народне библиотеке браће Јовановића у Панчеву. Цијена 16 новч.

Geschichte und Denkwürdigkeiten von Jajce, von Dr. Ciro Truhelka, Custos des bosnisch-hercegovinischen Landes-Museum. Sarajevo 1888. Buchdruckerei der „Bosnischen Post“ in Sarajevo. Cienа 60 novčica.

„Народно Благо“, по Босни, Херцеговини и сусједним крајевима сакупио Мехмед-бег Капетановић-Љубушак. Поправљено и понуђено издање. Сарајево издање и штампа Шнидлера и Лешнера 1888. год. Садржај: Народне пословице. — Реченице. — Мудре изреке. — Примјењачице. — Народне пошјевке. — Приче. — Неке Пјесме. — Авдија. — Дувањски арзухал. — Имена помагача при сакупљању. Додатак: Превод неких арапских, персијских и турских пословица и мудрих изрека. Цијена је овој књизи 1 ф. Књига ова која је штампана ћирилицом има 396 страна. Штампа јој читка и разговјетна.

Г л а с н и к.

Лука Опачић из Прњавора, богослов српско-православног рељевског завода, рукоположен је за ђакона 28. Августа о. г. у Сарајеву, а за свештеника 18. Септембра и. г. у Прњавору; и постављен је на парохију прњаворску као помоћник архимандриту Мелентију Опачићу.

Панто Соколовић из Фоче, богослов рељевског завода, рукоположен је за ђакона 9. октобра о. г. а за свештеника 23. истог у Сарајеву,

и одређен је на самосталну парохију покрај Фоче.

Сава Пјешчић из Невесиња, учитељ, рукоположен је за ђакона 23. октобра о. г. и за свештеника 25. истог у Сарајеву, и одређен на самосталну парохију Требињску.

Патрикије Поповић из Чајнића, богослов рељевског завода рукоположен је за ђакона 25. октобра о. г. и одређен је за канцелиста Митрополије Херцеговачко-Захумске.

У м р л и.

Лезар Вуковић, парох из бос. Новог на- прасном смрти преселио се је у вечност 16. октобра о. г. Покојник био врсан свештеник у своје народу, но неумитна смрт у најбољим годинама живота отрже га између љубљених његових парохијана и пастве. Рођен је 15. августа 1858. а рукоположен је за свештеника 10. августа 1883. год. од митрополита Саве.

Никола Ивезић из Мостара, ученик I. разреда срп. правосл. богословског завода у Рељеву, у цвијету младости, нада и једина замјена свога родитеља свештеника и пароха мостарског Василије Ивезића, последије кратког тешког боловања умро је 23. октобра о. г. у сарајевској вакуфској болници. Другови су га као честита друга достојно испратили до ладног гроба и ожалили га.

„Дабро-босански Источник“ излази сваког мјесеца на једном табаку велике осмине са прилогом (у све са 20 страна). Цијена је овоме листу на цијелу годину за све крајеве само 2 фор. а. вр.

Још и овај пут уљудно молимо да нам се пошаље дуг од прошле пола године и за цијелу ову годину; а сваки зна шта је дужан овоме листу, јер смо га ту скоро на по се писмом позвали да дуг подмири, како би и ми штампарији одужили се.